Andělé

Svět mezi člověkem a Bohem

Géniové osudu

Andělé dětí

Duch jazyka a duch národa

Obsah:

ANDĚLÉ **1**
OBSAH: 2
SVĚT MEZI BOHEM A ČLOVĚKEM 4
TEOLOGICKÁ SUMA, ČÁST PRVNÍ 7
O GÉNIU NAŠEHO OSUDU 8
ANDĚLÉ 10
ANDĚLÉ DĚTÍ 10
ANDĚLÉ V LIDOVÝCH POHÁDKÁCH 11
ANDĚL A KNIHA 14
O MODLITBĚ, KAP. XI 18
ENGEL 19
ANDĚLÉ 19
DUCH NÁRODA A DUCH JAZYKA 20
O duchu jazyka *21*
Duch národa v českých dějinách *24*
U ZLATÉHO ANDĚLA 26

Vážení čtenáři,

*pro první číslo časopisu **Okruh a střed** vycházející v novém tisíciletí jsme zvolili téma andělské. Pustíte-li se do četby, ocitnete se ve společnosti církevních otců a učitelů z doby před mnoha sty lety i našich současníků a věříme, že vás jejich myšlenky zaujmou a podnítí k vlastnímu uvažování a poznávání. To je také hlavní cíl našeho časopisu: nechceme přinášet jen zajímavosti z duchovního světa, ani radit, co je správné si myslet. Okruh a střed se chce stávat impulsem, který vede k vlastnímu poznávání a myšlení. Nakolik se redakci tento záměr daří, můžete posoudit nejlépe vy sami, jako naši čtenáři.*

Téma tohoto čísla mělo být původně širší a znělo "andělé a duchovní bytosti". Ale sešlo se nám mnoho zajímavých příspěvků o andělích, což nás přimělo téma zúžit s tím, že "duchovním bytostem" bude věnováno některé z příštích čísel. Domníváme se, že andělé si vydání věnované pouze jim zaslouží a že pro nás je užitečné soustředit se právě na ně. Vždyť vědomí existence andělů do určité míry ukazuje, jaký je vztah člověka k Bohu i ke světu. Zřetelně to je vidět na lidských dějinách.

Hledíme-li totiž, jak se v průběhu posledních několika staletí proměňoval pohled lidí na anděly, tu vidíme zřejmou souvislost těchto proměn se změnami lidského vztahu k Bohu - a posléze i se zánikem tohoto vztahu vůbec. Když se například na počátku moderní doby poznání andělů začalo z křesťanství vytrácet, bylo to znamení, že se člověk ve svém srdci stále více povyšuje nad celek stvoření. Schopnost vnímat stvořené bytosti jiného druhu se rychle vytrácela a člověku náhle připadalo, že kromě něj a Boha tu už nic jiného nemůže být. Tehdy se ostatek stvoření člověku stává bezpodstatným, země se všemi svými tvory je jen použitelným předmětem a nebesa, která používat nelze, jsou fakticky odmítnuta. Na chvíli vidí člověk jen sám sebe a Boha. Jenomže, když pak člověk ještě maličko "povyrostl', tu si náhle všiml další věci: Podívejme se! Bůh nám umřel! Už tu není.

Chyba nebyla v samotné úvaze, že Bůh, který je základem bytí všeho stvoření, má být jediným cílem člověka. To je jistě správné, a pokud toto soustředění se na jedno jediné vychází z poznání Boha a z lásky k němu, pak vede člověka k pravému růstu a dává mu zažívat hlubokou úctu k celému stvoření, k nebesům i zemi. Ale pokud je soustředění se na jedno projevem vlastní pýchy, pak se jedná o sobectví, které sice hledá to nejlepší - ale jen samo pro sebe. Poznání však musí naopak obětovat samo sebe. Jestliže křesťanství hovoří o Kristově oběti, která přinesla zásadní impuls lidstvu i světu, zkusme si představit velikost této obětí, v níž se Bůh odvrací sám od sebe, aby se přiklonil k člověku do té míry, že se sám stal člověkem.

Poznání andělů a úcta k nim není snižováním Boží velikosti, nýbrž uznáním jen ztěží představitelného bohatství stvoření, které je větší, než kolik poznáváme pouhými smysly. Svět není omezen naším poznáním. Jestliže tedy v lidském srdci vyroste skutečná láska k Bohu, pak se v něm otevřou dveře i k poznávání hlubších skutečností duchovního světa, k nimž andělé patří. Citlivost k těmto věcem nám může pomáhat, abychom překonali omezenost pouhého materialismu, jeho pohlcenost těmi několika málo věcmi, které lze ohmatat a spočítat. Poznání andělů učí velkorysosti a vede k pokoře. Může být znamením, že Bůh je v lidském srdci opět živý.

Děkujeme všem čtenářům, kteří již uhradili předplatné na letošní rok. Pokud jste tak ještě neučinili, naleznete v tomto čísle časopisu vloženou poštovní poukázku, kterou lze předplatné zaplatit na každé poště. Prosíme, abyste nezapomněli uvádět jako variabilní symbol své abonentské číslo, které naleznete na adresním štítku. Bez tohoto údaje nemůžeme došlé platby identifikovat, tedy zjistit, kdo peníze posílá. Upozorňujeme znovu na možnost vyzvedávat si předplacený časopis přímo u vydavatele, tedy v Obci křesťanů, přičemž v takovém případě neplatíte poštovné.

*Vážení čtenáři, těšíme se na shledanou v příštím čísle, v němž se budeme zabývat tématem **"Člověk a zvíře"**.*

Redakce

Svět mezi bohem a člověkem

TOMÁŠ BONĚK

Od pradávna pozvedali lidé oči k nebesům a s nadějí i s obavami očekávali, že odtud přijdou podněty pro smysluplné uspořádání pozemského života. Ze světa bohů, od zástupců duchovních bytostí i z říše předků přicházely zásadní podněty pro řád sociálních vztahů i pro další vývoj kultury a náboženství. Bohové trestali, když se člověk oddálil jejich vůli, a pomáhali ve spravedlivém boji, když se na ně člověk obrátil v obětních rituálech a v modlitbě s prosbou o pomoc.

Nauka o uspořádání nebeského světa hrála i ve vývoji křesťanství důležitou roli. Bible sama sice zmiňuje andělské bytosti na více než třech stech místech jako něco známého, ale je obtížné si z jejích sdělení udělat konkrétní obraz o jejich povaze a uspořádání. V mnohém, co bylo v prvních křesťanských stoletích o andělech napsáno, můžeme tušit doznívání dávné moudrosti. Někteří autoři vědí o řádu andělského světa víc, jiní, jako např. Sv. Augustin, upozorňují, že mezi nebeskými mocnostmi jsou rozdíly, nemohou ale říci, jaké.

Později, patrně v pátém století, shrnul neznámý autor pod jménem Dionýsios Areopagítés starší esoterní tradici v knize "O nebeských hierarchiích" a jeho podání udávalo tón dalším úvahám po celý středověk. Říká, že se andělské zástupy dělí na tři hierarchie: vyšší, střední a nižší.

Všichni společně se nazývají andělé, což nevyjadřuje jejich podstatu, nýbrž způsob služby. Slovo "αγγελοι" znamená v překladu z řečtiny "posel".

Konečného, vrcholného rozkvětu se této nauce dostalo v díle jednoho z největších učitelů křesťanství sv. Tomáše Akvinského. (Tomáš cituje Dionýsia přibližně na 1700 místech!)

V jasných, čistých myšlenkách naznačuje sv. Tomáš Akvinský cestu k poznání andělů, když říká, že v oblastech oddělených od hmoty je myšlení a myšlené jedno a totéž. Cestu k poznání vyšších světů spatřuje v sebepoznání. Navazuje na Aristotela. Hovoří o budoucí vědě, která na sebepoznání ducha v lidské duši zakládá poznání vyšších duchovních bytostí.

PŘEHLED ANDĚLSKÝCH HIERARCHIÍ PODLE KRESTASKE TRADICE		
řecky	latinsky	Česky
	I. hierarchie	
SERAFIM seraf, m.	SERAPHIM seraph, m.	SERAFÍN
CHERÚBIM cherúb, m.	CHERUBIM cherub, m.	CHERUBÍNI
THRONOI thronos, m.	THRONI thronus, m.	TRUNOVE, TRŮNY
	II. hierarchie	
KIRIOTETES kiriotés, ž.	DOMINATIONES dominatio, ž.	PANSTVA
DYNAMEIS dynamis, ž.	VIRTUTES virtus, ž.	SÍLY
EXÚSIAI exúsia, ž.	POTESTATES potestas, ž.	MOCNOSTI
	III. hierarchie	
ARCHAI arché, ž.	PRINCIPATUS principatus, m.	KNÍŽECTVA
ARCHANGELOI archangelos, m.	ARCHANGELI archangelus, m.	ARCHANDELÉ
ANGELOI angelos, m.	ANGELI angelus, m.	ANDĚLÉ

To, co mohla vrcholná scholastika jen naznačit, našlo své pokračování a prohloubení o mnoho let později v díle zakladatele antroposofie Rudolfa Steinera, který otevřel modernímu vědomí znovu cestu ke skutečnosti vyšších světů a k poznání, jak je jejich pochopení důležité pro další vývoj lidstva.

První vážnou, i když dobře míněnou ránu zasadila životu s anděly reformace. Martin Luther je sice přímo neodmítal, ale nesouhlasil s představou, že cesta k Bohu vede "předsíní" andělů. Jeho následovníci byli v tomto směru radikálnější, a když se v devatenáctém století ukázalo, že autorem knihy "O nebeských hierarchiích" nemůže být Pavlův žák zmíněný ve Skutcích apoštolů, byli nakonec andělé, jak se zdálo definitivně, vyhnáni do světa mýtů a legend.

Na počátku osmdesátých let shrnul Hans-Werner Schroeder tento vývoj v úvodní větě své knihy "Člověk a anděl" slovy: "Vědomí o světě andělů, jenž působí nad člověkem a spolu s ním, se nám vytratilo." Nemohl tušit, že jeho kniha stojí na počátku epochy návratu andělů (viz např. I. O. Štampach: *Znovuobjevení andělů?*, Teologický sborník 3/2000). Tehdy ještě ojedinělé literární téma je dnes zpracováno ve stovkách, ne-li tisících knih nejrůznějších úrovní.

Na počátku dvacátého prvního století věří daleko více lidí na anděly než v Boha. (V USA věří v jejich existenci sedmdesát procent obyvatel a třicet procent cítilo nebo zažilo jejich přítomnost, v Evropě věří v jejich existenci každý druhý, každý desátý člověk má s anděly vlastní zkušenost.) Zdá se, že se lidstvu nebesa po staletích mlčení opět otevírají. Teologové a psychologové hledající vysvětlení tohoto vývoje upozorňují, že čím studenější a beznadějnější je náš "globalizovaný" svět, tím silnější je touha lidí po duchovní opoře a pomoci. Andělé, kteří už za protireformace ztratili ve všem dobře známé barokní formě vznešenou důstojnost středověku, žijí ve vědomí současníků převážně jako strážní andělé. Bůh církví se v průběhu posledních století stal nedosažitelně vzdálenou útěchou a pro mnohé se na jeho místo dostal nekonečně blízký, osobní anděl. Lidé spojují s anděly touhu po jiném, lepším světě plném bezpečí, lehkosti, krásy a naděje. Odtržení víry v Boha od víry v anděly se může mnohým křesťanům zdát paradoxní. Ukazuje, jak vzdálené je mnohdy tradiční teologické pojetí Boha životní zkušenosti.

Andělé se vracejí jako nositelé naděje, že náš život má smysl a že je možné dosáhnout jeho skutečného cíle. Jsou pramenem inspirace a průvodci na této cestě. Člověk, který pochopil, proč tu je, žije se svým geniem, který mu sice nepředepisuje, co má dělat, ale dodává mu sílu pro to, čím je. Rudolf Steiner jednou upozornil, že v duchovním světě vidět znamená vlastně být viděn. V životě můžeme zažít okamžiky, které nám toto tajemství přiblíží. Když děti poprvé samostatně plní nějaký náročný úkol - třeba vystoupí na jeviště při školní slavnosti - můžeme zažít, jak důležité pro ně je a jak jim dodává sílu, že v sále sedí rodiče, kteří je svými láskyplnými pohledy doprovázejí.

Podobné zážitky má dnes stále více lidí, a to nejen v okamžiku ohrožení, ale třeba když převezmou nějaký těžký úkol, který přesahuje jejich možnosti -náhle pocítí obrovský příliv síly spolu s jistotou, že to, co konají, je správné.

Z jistého úhlu pohledu není ani tak důležité, zda to byl anděl nebo sám Kristus, kdo pomohl. To popsal církevní otec Órigenés v nádherném obraze:

"Tak jako byly v Chrámu stupně, po nichž člověk stoupal k Nejsvětější svatyni, tak představuje jednorozený Boží Syn plnost našich stupňů. První, nejnižší, je v Něm lidský stupeň. Od něj začíná naše cesta přes další stupně toho, jenž v sobě nese celou tuto cestu. Tak stoupáme skrze Krista vzhůru, též v tom smyslu, že je andělem a nese ve své bytosti všechny duchovní mocností."

Andělské zástupy zjevují plnost Božství a svým návratem zvěstují člověku, že Bůh je blízko, že může zažít jeho láskyplnou přítomnost. Člověk byl ponechán sám sobě, aby v samotě svobodně hledal sám sebe. Dnes je načase, aby opět nalezl živý vztah ke světu nad sebou.

Příchodem Krista se poměr mezi nebem a zemí změnil. Kristus prošel nebesa a v jistém smyslu je opustil, nebo lépe řečeno tím, že se stal člověkem, přesunul těžiště veškerého vývoje na zemi. Svou smrtí a Zmrtvýchvstáním se spojil s lidstvem a se zemí a v Nanebevstoupení nově otevřel cestu mezi oběma světy. Lze říci, že se Mystériem na Golgotě stala země s člověkem nebesy andělů.

Bytosti vyšších světů byly od počátku neviditelnými průvodci a rádci člověka. Působily v životech jedinců, národů i celého vesmíru. Zvláště apoštol Pavel upozorňuje na četných místech svých listů na to, že osud andělů a celého stvoření leží v rukou člověka. Jedním z obrazů, kterým se člověku zjevuje podstata duchovního světa, je obraz andělských kůrů, které nepřetržitě pějí před tváří Boha obětní píseň. Tento harmonický souzvuk světů je vlastně sám zjevující silou Božího majestátu.

Člověk, jenž byl stvořen k obrazu Božímu, je povolán, aby v sobě svobodně rozvinul všeobnovující tvůrčí moc a spolu s Kristem, který nese život světů i lidstva, obnovil v lásce všechno, co jest. A tak nejen člověk vzhlíží s nadějí k nebesům, nýbrž i bohové shlížejí v naději k člověku, v němž počíná klíčit budoucnost stvoření.

Síly pravého člověčenství jsou ještě slabé a doba, ve které žijeme, je velmi vážná. Průlom z duchovního světa, který zažívá stále více lidí, nás má upozornit, že nejsme sami a že ve světech nad námi a kolem nás čekají zástupy bytostí na to, že v nás zazáří Boží synové, kteří společně s nimi pozvednou své hlasy k Písni nové.

Člověku není přislíbeno nic menšího,
než že bude stejný s anděly.

Sv. Tomáš Akvinský

BERÁNEK. Bamberská apokalypsa

KOMENTÁŘ K TABULCE NA STRANE 4

- První uvedený tvar ve všech jazycích je množně číslo, v závorce je uvedeno číslo jednotné. Připojené písmeno značí mluvnický rod.
- Názvy serafínů a cherubínů jsou přejaty z hebrejštiny i s hebrejskými koncovkami. Místo koncovky "-im" se někdy užívalo též aramejské koncovky "-in"' a později se začaly ke tvarům jednotného i množného čísla připojovat koncovky řecké i latinské, takže se můžeme setkat s velkým množstvím významově shodných tvarů (např. "cherubín" mohl být řecky označován slovem "cherúb", "cherúbos", "cherúbimos" nebo "cherúbinos").
- Jak poznamenávají už klasičtí křesťanští teologové, tradiční názvy nevyjadřují vždy nejlépe podstatné vlastnosti jednotlivých andělských kůrů. Snaha o nalezení vhodnějšího názvosloví vedla k vytvoření mnoha novějších označení, která však nejsou dosud natolik ustálená, a proto je neuvádíme (kupříkladu řád česky tradičně nazývaný "mocnosti" se při jmenování andělských kůrů ve vánoční bohoslužbě Obce křesťanů nazývá "zjevovatelé", v antroposofické literatuře zas "duchové formy").

Teologická suma, část první

Zkoumání sté osmé:
o uspořádání andělů podle hierarchií a řádů (výňatky)

TOMÁŠ AKVINSKÝ

Z odpovědi na otázku šestou, totiž ohledně vzájemného srovnání andělských řádů:

Stupně řádů andělských řadí Řehoř i Dionýsios jinak shodně, ale vzhledem ke knížectvům a silám se liší. Dionýsios umisťuje síly pod panstva a nad mocnosti, knížectva pak pod mocnosti a nad archanděly, zatímco Řehoř vkládá knížectva mezi panstva a mocnosti, kdežto síly mezi mocnosti a archanděly. Obojí řazení má oporu v autoritě apoštola: Ten při vzestupném výčtu středních řádů praví v dopise Efezanům 1, že Bůh "ustanovil Jej" - rozuměj Krista

"po své pravici v nebeských světech, nade všelikým knížectvem, mocností, silou i panstvem," tedy vkládá sílu mezi mocnost a panstvo v souladu s řazením Dionýsiovým. V dopise Kolosanům 1 však při sestupném výčtu týchž řádů praví: "ať trůny nebo panstva nebo knížectva nebo mocnosti, vše je stvořeno skrze Něj a v Něj," tedy vkládá knížectva mezi panstva a mocnosti ve shodě s řazením Řehořovým.

Nuže, podívejme se nejprve na smysl řazení Dionýsiova. V něm musíme uvážit, že - jak bylo výše řečeno - první hierarchie získává smysl svého působení v Bohu samotném, druhá v záležitostech všehomíra a třetí podle svého určení ke zvláštním účinkům. Ježto Bůh je cílem nejen služeb andělských, nýbrž i celého stvoření, je úkolem první hierarchie vědomí cíle, úkolem střední hierarchie celkové zajištění podniku a úkolem poslední hierarchie použití zajištěných zdrojů k účinku, tedy k provedení díla. Tyto tři projevy můžeme najít v libovolném konání.

Tak Dionýsios, který odvozoval vlastnosti řádů z jejich názvů, zařadil do první hierarchie ty řády, jejichž jména jsou spojena s úctou k Bohu, to znamená serafíny, cherubíny a trůny. Do střední hierarchie začlenil ty řády, jejichž jména poukazují spíše na obecné řízení nebo zajištění, to znamená panstva, síly a mocnosti. Do třetí hierarchie pak zařadil ty řády, jejichž jména poukazují na výkon činu, to znamená knížectva, anděly a archanděly. Vzhledem k cíli můžeme vzít v potaz tři věci: nejprve si cíl uvědomíme, poté získáme dokonalé poznání cíle a poté s cílem pevně spojíme své odhodlání. Druhý z těchto kroků je rozšířením prvního, a třetí rozšířením obou předchozích. A protože - jak se říká v Metafyzice 12 - Bůh je cílem tvorů právě tak, jako je kníže cílem vojska, můžeme k tomuto uspořádání najít podobné věcí v záležitostech lidských. Jsou totiž lidé, kteří se těší takovému postavení, že mohou sami důvěrně přistupovat ke králi či knížeti; jiní nadto znají jeho tajemství; jiní pak navíc stále setrvávají v jeho blízkosti a jsou s ním pevně spojeni.

Podle tohoto podobenství můžeme chápat vzájemné postavení řádů první hierarchie. Trůnové jsou tak vznešení, že do sebe důvěrně přijímají Boha, jsouce schopni v něm bezprostředně poznávat smysl věcí, což je vlastnost celé první hierarchie. Cherubíni pak nadto znají božská tajemství, a serafíni vynikají tím, co je ze všeho nejvyšší, tedy že jsou sjednocení s Bohem samotným. Tak se dá, počínaje tím, co je společné celé hierarchii, mluvit prostě o trůnech, právě jako se dá, počínaje tím, co je společné všem nebeským duchům, mluvit prostě o andělích.

Co se týče řízení, dají se rozlišit tři věci. První z nich je určení, co se má konat, což je vlastní panstvům. Za druhé musí někdo mít schopnost splnit určené, což náleží silám. Konečně za třetí se musí zařídit, aby to, co je předsevzato nebo určeno a může být i splněno, někdo také provedl, a to náleží mocnostem.

Provádění andělských služeb spočívá ve zvěstování božských věcí. Ovšem při provedení jakéhokoli skutku jsou někteří, kdo konání zahajují a vedou jiné, jako při zpěvu předzpěváci nebo ve válce ti, kdo vedou a velí, a to náleží knížectvům. Vedle nich jestvují ti, kdo prostě vykonávají, a to je věc andělů. Jiní pak mezi nimi zprostředkují a to je věc archandělů, jak bylo výše řečeno.

Toto seřazení andělských řádů tedy shledáváme smysluplným, neboť vždy nejvyšší člen nižšího řádu má příbuznost s nejnižším členem vyššího, právě jako nejnižší živočichové se jen málo liší od rostlin. První je řád božských osob, který je zakončen duchem svatým, to jest působící láskou, s níž je příbuzný nejvyšší řád první hierarchie, nazývaný podle žáru lásky (označení serafínů je odvozeno z hebrejského "sáraf", "spalovat" - pozn. překladatele). Nejnižším v první hierarchii je pak řád trůnů, kteří podle svého jména mají jistou příbuznost s panstvy. Trůny se podle Řehoře nazývají ti, skrze něž Bůh vykonává své soudy; přijímají totiž božská osvícení tak, aby mohli bezprostředně osvěcovat druhou hierarchii, jíž přísluší zařizování božských služeb. Řád mocností má dále příbuznost s řádem knížectev, neboť mají-li mocnosti zadávat úkoly podřízeným, spadají tyto úkoly ihned do působnosti knížectev, která jsou prvním článkem při výkonu božských služeb, asi jako předsedové vlád národů a království. To je první a nejdůležitější z božských služeb, neboť dobro celého lidu je Bohu blíže než dobro jednoho člověka. Proto říká Daniel 10:

"kníže království perského postavil se proti mně".

Smysluplné je i uspořádání řádů, které udává Řehoř. Pokud totiž panstva určují a nařizují to, co náleží k božské službě, pak jsou řády jím podřízené uspořádány podle uspořádání věcí, na nichž se božská služba provádí. Augustin

přitom v Trojici 3 praví, že tělesa jsou řízena podle jistého řádu: nižší jsou řízena vyššími a všechna jsou řízena duchovými tvory, přičemž duch zlý je řízen duchem dobrým. První řád po panstvech se tedy nazývá řádem knížectev, kterážto vládnou dobrým duchům. Následují mocnosti, jež krotí zlé duchy, jako pozemské mocnosti krotí zločince, jak najdeme v listě Římanům 13. Po nich následují síly, které mají moc nad tělesnou přírodou v konání zázraků. Po nich následují archandělé a andělé, kteří zvěstují lidem buď věci velké, jež přesahují rozum, nebo věci malé, jichž může rozum dosáhnout.

•

Porovnáme-li pečlivě uspořádání řádů podle Díonýsia a podle Řehoře, nalezneme jen malý nebo vůbec žádný rozdíl, co se týče věcného obsahu. Řehoř totiž vysvětluje název knížectev tím, že jsou představena dobrým duchům, a to souhlasí se silami, protože název sil se chápe jako vyjádření jisté síly, jež dává nižším duchům působnost k provádění božských úkolů. Naopak síly podle Řehoře jsou očividně totéž, co knížectva podle Dionýsia. Prvním z božských úkolů je totiž konání zázraků, jimiž se ovšem připravuje cesta zvěstování archandělům a andělům.

Z odpovědi na otázku osmou,totiž zda lidé patří mezi andělské řády:

Jak je řečeno výše, andělské řády se odlišují jak podle uzpůsobení přirozenosti, tak podle darů milosti. Kdybychom posuzovali andělské řády pouze podle úrovně přirozenosti, tu by lidé každopádně nemohli patřit mezi řády andělů, protože vždy zůstává přirozená odlišnost.

Někteří na základě této skutečností tvrdí, že se lidé každopádně nemohou dostat na roveň andělům, což je mylné tvrzení, protože odporuje Kristovu slibu podle Lukáše 20, že synové Zmrtvýchvstání budou rovni andělům v nebesích. Co pochází z přirozeností, je takříkajíc materiální složka řádu; doplňující složkou je pak to, co pochází z daru milosti, která odvisí od Boží svobody a ne od řádu přirozenosti. Tak mohou lidé darem milosti získat takovou vznešenost, aby se rovnali andělům podle jednotlivých andělských stupňů. Tím se ovšem lidé přiřazují k andělským řádům.

Někteří zase říkají, že k andělským řádům nebudou přiřazeni všichni, kteří budou spaseni, nýbrž toliko panny a dokonalí, zatímco ostatní vytvoří vlastní řád, členěný obdobně jako celé společenství andělů. To však odporuje Augustinovi, který říká v Boží obci 12, že nebudou dvě společenství lidi a andělů, ale jedno, protože blažeností všech je přimknutí se k jedinému Bohu.

Z latiny přeložil Milan Horák.

O géniu našeho osudu

HANS-WERNER SCHROEDER

V prvním dílu této knihy jsme se pokusili popsat, jak je každý člověk v souvislostí s božskou vůlí veden a provázen géniem svého osudu. Naznačili jsme, jak vědomí našeho strážného anděla naprosto jasně vidí náš dosavadní život, jak ale tento anděl předem zvažuje a spoluvytváří vše, co se má stát, a jak nás na druhé straně provází jeho láska í tam, kde zbloudíme; jak je jeho věrnost nezlomná; jak právě tím na nás působí nesmírná oběť bytosti, která stojí vysoko nad námi, avšak která si tuto převahu bytí a vědomí nevyhrazuje pro sebe, ale obrací ji k nám.

Když se tážeme, jak se naučíme setkávat se v tušení se skutečností našeho anděla, pak musíme mluvit o svém vztahu k vlastnímu osudu. Slova Christiana Morgensterna, která jsme již citovali v kapitole "Osud anděla - osud člověka" v prvním dílu této knihy, nám ukazují směr; první sloka zní:

Ó moudrá moci, moje vyšší já,
jež utrpením žití mého
mne vedeš, aby došla svého
tak nejlepšího cíle cesta má.

Takto mluvit nedovede asi hned každý; mnohým lidem při pohledu na vlastní osud vytane spíše hořkost a výčitka než vědomí, že v něm působily moudrost a láska - a často je to opravdu pochopitelné.

Kdo není schopen ve svém osudu hned odhalit moudré vedení, nechť začne tím, že večer s klidem v duši pohlédne na uplynulý den; i události jednotlivého dne totiž podléhají působení našeho anděla - sice ne ve všech podrobnostech, jež částečně musíme připisovat své vlastní zlobě, emoci nebo otupělosti, avšak v podstatných událostech, jež k nám přistupují zvnějšku, a pak především v malých, často nepozorovaných věcech, jež náš život obohacují, zkrášlují, jež nás

utěšují a povzbuzují: v pohledu druhého člověka, v úsměvu dítěte, ve vůni růže, v záři slunečního paprsku nebo krystalu...

Kolik je krásy na zemi
potajmu roztroušeno;
kéž více a více pocit ten
vrací se mi...

zase promlouvá v básni Christian Morgenstern. Souvisí snad jeho schopnost vidět skromné a přitom tak hluboké divy všedních dní s jeho věděním o osudovém vedení?

Kdo obrací pohled na uplynulý den, brzy se naučí postihnout okamžiky, v nichž cítí: zde něco září do mého života, září nejrozmanitějšími barvami -jako obohacení a prohloubení, jako útěcha nebo radost, jako povzbuzení a posílení, ale také jako varování a burcování, jako požadavek a závazek, jako úkol a hrozba.

Vedení našeho anděla si samozřejmě nesmíme vůbec představovat sentimentálně; má nás vychovávat, rozvíjet zdatné síly duše, burcovat nás; jeho úkolem je také, shodně s božskou vůlí, v níž žije, pečovat o osudové vyrovnání všech našich kladných i záporných činů; přitom pak často vstupují do našeho osudu drsné, ba tragické rysy. Ale to by nás nemělo zmást, i v tom můžeme spatřovat lásku a moudrost svého anděla; každý vychovatel přece ví, že přísnost, dokonce neúprosná tvrdost se dá spojit s láskou a moudrostí - i když ne zrovna se sentimentalitou; každý lékař přece ví, že bolestný zásah často může nemocnému zachránit život a zdraví.

Takových myšlenek a pocitů jsme nejspíše schopni při klidném ohlédnutí za uplynulým dnem. Vtom se můžeme cvičit; zejména tehdy, když takovouto náladu spojujeme s pravidelným konáním modlitby. (Viz autorovu knihu Modlitba -duchovní cvičení a zkušenost, Obec křesťanů, Praha 1996).

Potom se snadněji podaří i v pohledu na vlastní osud poznávat stopy andělského působení.

Kdo má jakožto duchovní pastýř a kněz často příležitost provázet a hlouběji poznávat osudy druhých lidí, nabývá úcty a ostychu, nakonec i nekonečné důvěry vůči moudrosti, na níž spočívá lidský osud; vůbec nevadí, že přitom vystupují na světlo i omyly a pochybení, jež hojně prostupují každý lidský život. Na konci života, když smrt vykreslí poslední a často neméně významnou osudovou runu, vyplyne vlastně pokaždé jakýsi obrazec osudu, obraz skrytých zákonů a vztahů, jež byly vepsány do života člověka. Zemřelý sám po smrti s ohromením v beztělesném bytí vnímá, jak jeho život i v mnoha maličkostech sloužil cílům a úmyslům, pro jejichž uskutečnění sestoupil z bytí před zrozením do pozemského života. Pozoruje, jak působením anděla, přes všechny omyly a pochybení, osud pokaždé znovu dostával směr, přiměřený našim pravým cílům a úmyslům.

Zpětný pohled na to, co jsme zakusili a protrpěli, nám dává ponejprv tušit, jak se s naším pozemským bytím spojuje cosi vyššího. Do bezprostřední blízkosti našeho anděla nás pak ale přivádí především určitá duševní síla: síla vděčnosti. Kdo si uvědomí působení svého anděla ve svém životě, snadno pocítí tuto vděčnost; tento pocit opět nemusí mít nic společného se sentimentalitou; může se zakládat na vědomí, že mnohem vyšší bytost, než jsem já sám, se mnou po eóny byla spojena, aby svoji sílu, moudrost a lásku zaměřovala na můj vývoj, a kráčí se mnou s neoblomnou věrností. To mne může naplňovat hlubokou vděčností. Tato vděčnost se v nás stává mocně působící silou, hlouběji nás spojuje s naším andělem a opětně zvyšuje sílu, kterou nás anděl vede. Tak pokračuje Christian Morgenstern v druhé sloce uvedené básně:

Snad často klnul jsem Ti jako bloud?
To bylo dětské odmlouvání!
Zrak muže zralý bez váhání
má sílu s díky k Tobě pohlédnout.

Učíme-li se zas a zas pociťovat takovouto vděčnost, tušíme stále zřetelněji závan perutí osudového génia ve svém životě.

Kdo se učí večer vstupovat do klidu takového pohledu shora, tomu začne zvolna přibývat nálady vděčnosti jako něčeho samozřejmého. Naučí se cítit, jak se tím může přibližovat k vyšším bytostem.

Mnohem obtížněji se získává jiná nálada, která však není o nic méně podstatná a účinná; i ona nás bezprostředně spojuje s naším andělem. Jako vděčnost patří ke zpětnému pohledu, konanému především večer, tak patří tato nálada k pohledu vpřed, do budoucna, konanému především ráno každého dne: nálada důvěry. Tato nálada je pro nás dnes obtížná; a přece i ona v hlubokém smyslu určuje náš vztah k našemu andělu. Možná, že jí zprvu dosáhneme jen ve spojitosti s prohlubující se zkušeností, že náš život je veden, že ve všem, co nás potkává, není náhoda, nýbrž moudrost a láska. Když se nám dostane takové zkušenosti, potom ji můžeme použít i ve vztahu k budoucnosti. Můžeme jí proměnit v důvěru. Můžeme si říci, že všechny osudové události jsou vetkány do širších souvislostí, v nichž anděl vládne ve shodě s vůlí Boží. Této důvěře můžeme dát dále růst. Potom se i tato duševní nálada stane silně působící mocí. Nejen že bude naši duší chránit před zbytečnou starostí a neklidem, ale i před naší přehnanou vztahovačností; především nás silněji spojí s naším andělem, otevře naši duši inspiracím a pokynům, jež od něj přicházejí; ba propůjčí andělu větší sílu, aby naše osudové cesty utvářel s větší rozhodností, aby zkrátil nejednu okliku, aby rozšiřoval naše

schopnosti a vedl je stále víc do služeb druhých lidí. Vděčnost a důvěra se nakonec stanou láskou, láskou k našemu osudu; láskou k tomu, jenž v našem osudu má svůj vlastní osud.

Na konci této kapitoly poukážeme ještě na zvláštní okamžiky ve vztahu k vůdci našeho osudu. Jsou především dvojí: okamžiky milostí a okamžiky zkoušky. Náš život povětšině dlouho plyne rovnoměrně. Potom ale přicházejí okamžiky, kdy se nám obzvlášť dostává milostí, zvláštní přízně osudu - třeba šťastného mezilidského setkání -kdy se v náš objevují zvláštní schopnosti nebo kdy se nám podaří něco neobvyklého; zkrátka okamžiky, kdy nás vlny života vynesou do výše. Takové okamžiky mívá každý člověk - třeba dětství září většinou zcela tímto blaženým světlem; dále první láska, naplnění manželství, narození dítěte, profesní uznání... A k tornu má každý osud zvláštní okamžiky, jež jakoby září do života jako milost

Kdo je pozorný, kdo takové chvíle nejen přijímá a sobecky jich užívá, ale kdo svůj pohled pozvedá a zaměřuje tam, kde vládne osud, ten se v tušení určitě setká s géniem svého života.

Takové chvíle jsou milostí; mají nás obohacovat, pozvedat, posilovat a naplňovat důvěrou. Ale nesmí být osamoceny; neboť pak bychom se rychle stali slabými a nedbalými. Komu osud naděluje pouze štěstí, ten je ve velkém nebezpečí a potřebuje obzvláštní bdělost a iniciativu.

Anděl sám pečuje o to, aby se náš vztah k němu nestal sentimentálním a jednostranným; vždy znovu je zapotřebí zkoušky, vystřízlivění a tím vnitřní posily. Kdo si i tváří v tvář utrpení a bolesti, osudovým ranám a zklamáním zachová vděčnost, důvěru a lásku ke svému osudu, kdo v přísných runách života spatří zároveň tvář anděla, ten se stane z trpícího a zkouseného člověka vítězem, který dokáže blízkost a vedení duchovního světa stále zřetelněji zažívat a stále hlouběji milovat.

Z připravovaného českého vydání knihy Člověka anděl
(kolektiv překladatelů)

Andělé

Jan Arm

Letmé doteky
jimiž se otvíráme
prchavé mosty pohledů
po kterých přecházíme
když naší andělé se zdraví
neznámým jazykem
plným nejskrytější důvěrností
a úžasu
jazykem beze slov
když se poznávají
jako poutníci časem
v nestřežené chvíli
o níž za okamžik nevíme
zda nebyla jen snem

Andělé dětí

KARIN FLEISCHEROVÁ

Můžeme se něco dozvědět o andělích chránících naše děti? To je opravdu otázka. Jsme zvyklí na svět, který nás obklopuje, ale - anděl? Není to příliš konkrétní představa pro nás, kteří konkrétní duchovní představy nemáme? Je hezké, že dříve měli malíři ke světu jiný vztah a vytvářeli obrazy, kde jsou andělé viditelní. To všechno však patří do jiné doby, my a naše dětí žijeme nyní.

Dnes začíná být aktuální velmi důležitá otázka: je člověk součtem různých životních vlivů, jako jsou dědičnost, výchova, prostředí a tak dále - anebo se inkarnuje jako lidská duše do životních poměrů na zemí? Narodí se dítě jako "někdo" a začíná životní cestu, na které potřebuje péči a pomoc jiných lidí -nebo je výsledkem toho, jak se různé elementy života kombinují? Můžeme klidně uvažovat o otázkách tohoto druhu, vždyť í vědecké směry se tímto způsobem rozlišují: Jsou směry, které vidí v člověku někoho, kdo se chápe života na zemi a odchází po smrti do duchovního světa, to znamená, že život po smrti nekončí. A jiný vědecký názor vidí člověka jako kombinaci různých bodů, které jen musíme vyzkoumat a poznat. Když se mi narodí dítě, je samozřejmě velmi důležité, který z těchto směrů považují za pravý, co si o tom myslím. Co vnímám? A jak ho chci vychovat?

Chtěla bych zde vylíčit některé zážitky, které jsou možné, jestliže si připustíme myšlenku, že duše přichází z života před narozením, kde žije jiným způsobem, a inkarnuje se do našeho fyzického života. Pro rodiče, kteří čekají dítě v této náladě, dostává doba před porodem jinou kvalitu. Čekají na "někoho" a může se stát, že se někomu z rodiny dokonce zdá jméno, anebo je najednou vědí, když o tom hovoří, napadne je. Připravují duševně schránky pro nového člověka. A s tím je spojena otázka: Odkud vlastně přichází?

Na začátku křtu Obce křesťanů slyšíme o duchovním světě, kde duše dítěte přebývá, než se může narodit do života na zemi. Když o tom přemýšlíme, přichází další otázka: Po porodu to budeme my na zemi, kterým se dítě svěří. Není tam pomocník, který dítě pří tomto ohromném přechodu doprovází a ochraňuje? Pomocník, sice neviditelný, duchovní, kterého dřívější doby nazývaly "andělem strážcem"?

Pohled na život se tím změní. Dítě, které se narodí, bude mít svůj osud. My rodiče a ostatní členové rodiny sice budeme mít vliv na to, jak se dítě mezi námi bude vyvíjet, ale hodně bude záležet na tom, jestli také budeme umět myslet na jeho individuální cestu. To vůbec není samozřejmé! Každá matka, která má více dětí, ví, jak jsou rozdílné - charakterem a temperamentem například. Každé potřebuje trochu jinou výchovu. To jsou první znamení, že se chce na svůj život připravit jiný člověk. Čím mladší je dítě, tím snáze můžeme kolem něj cítit něco jako ochraňující atmosféru. Nic nevidíme očima, ale kdo se otevře dojmům, může cosi vnímat. Velmi reálné to například bude, když je dítě ještě malé a matka se musí rozhodnout, jestli chce jít do práce anebo zůstat doma. Když o tom opravdu upřímně přemýšlí a jde spát s otázkou, jestli ano nebo ne - jednoho dne to bude vědět tak, jak to pro dítě je přijatelné. V noci, když spíme, jsme v podvědomí spolu s bytostí ochraňující dítě a ta nám pomáhá, když nám jde opravdu o to pravé láskyplné řešení.

Život přináší více podobných situací. A anděl strážce je jako moudré vědomí. Nese v sobě důležité motivy a cíle svého člověka. Když vychováme dítě k úctě a vděčnosti vůči životu, jsou to síly, které mu později budou pomáhat, až se jako dospělý bude muset samostatně orientovat mezi dobrými a špatnými životními vlivy. Když jsme v dospělém věku, andělská bytost udržuje odstup - člověk potřebuje svobodu. Souvislost bude volnější. Ale přesto je možné, když se za druhého člověka modlíme nebo mu posíláme pomáhající myšlenky, že dobré moci k němu najdou cestu.

Připustíme-li si jako možnost myšlenku na anděla dítěte a začínáme-li pak pozorovat, jak se tím proměňuje náš vzájemný vztah, patří to ke krásným zkušenostem. Nesmí v tom být sentiment - měla by to být otázka vůči vyššímu světu, ze kterého dítě přichází. Je to však myšlenka, která obohacuje, prohlubuje život a časem vede k nové jistotě.

Andělé v lidových pohádkách

MILAN HORÁK

Mluvíme-li o andělích, spojujeme je většinou s představami, jimž dala základní podobu tradice křesťanského umění - okřídlené bytosti vznešeného jasu, podobné tváří i postavou člověku, oděné do slavnostních říz. Andělé strážní, andělé sborů, andělé národů, andělé vládnoucí přírodním silám, andělé obklopující nejvyššího - všichni se v našich představách vzájemně podobají. Jejich hierarchická příslušnost a jejich specifický úkol se na jejich vzhledu projevují zpravidla jen nepatrně.

Tuto určitou uniformitu andělského světa můžeme připsat na vrub skutečností, že teologické snahy o klasifikaci andělů se projevily v době, kdy už většina lidí ztratila schopnost obrazného vidění, které známe ze starších kultur. Lidé pozdní antiky a středověku, kdy se nauka o andělích systematizovala a ustálila, zpravidla prožívali působení andělů, aniž by vnímali určitou podobu. Andělé pro ně byli neviditelní, a protože se projevovali myšlenkami, slovy a činy, bylo

nasnadě představovat si je v podobě lidské; nebyli také vázáni fyzickým světem, a tak bylo nabíledni vyobrazovat je s křídly; jejich jednání bylo nepřetržitou bohoslužbou, tedy bylo logické obléci je do kněžských rouch. Tato tradiční představa o podobě andělů není nesprávná, ale pokud zapomeneme, že se jedná jen o jednu z mnoha možných představ, může značně omezit náš obzor. Snadno se nám pak stane, že anděla nerozpoznáme jako anděla jen proto, že se zjevuje v podobě odlišné. Už biblická svědectví nám však vyprávějí o andělích v podobách nejen zvířat, ale i věcí. Slovo, jímž hebrejština označuje serafíny - sáráf - znamenalo původně hada či draka a ve vidění proroka Ezechíela se andělské bytosti zjevují dokonce jako plamenná kola. Ještě širší škálu podob nám nabízí svět pohanských bohů, kteréžto již církevní otcové identifikovali coby andělské bytosti druhé a třetí hierarchie.

Pohled na tyto pro nás "netradiční" tradice nás poučuje, že teologové, kteří . se snažili anděly klasifikovat, učinili správně, když je začali třídit především podle působnosti. Setkáme-li se - ať ve vlastním zážitku, ve vyprávění jiného člověka nebo v písemném svědectví - s duchovní sílou, která k nám z říše Ducha promlouvá či dokonce přímo ovlivňuje svět kolem nás, bývá to anděl. Může být vyššího či nižšího řádu, může být dobrý í zlý, ale to nám neprozradí jeho podoba; o jakého anděla se jedná, poznáme podle oblasti a způsobu jeho působení.

Vydáme-li se světem s takto rozšířeným pohledem, budeme překvapeni, kde všude se andělé vyskytují a kolík popisů andělského působení nacházíme v literárních dílech minulých í současných. Jako jedna z nejzajímavějších se přitom ukáže oblast, v níž by člověk lpící na tradiční představě rouchatého křídlatce nalezl jen velmi málo - v lidových pohádkách. V nich nacházíme zpravidla bytosti v úplně jiných podobách; narazíme-li v nich na anděla v tradiční křesťanské podobě, můžeme si být téměř jísti, že se jedná o látku pozdější, o ozvěnu zbožných vyprávění z barokní doby, která mezi lidem šířili ruku v ruce snaživí kazatelé i jarmareční umělci; originální pohádkoví andělé tak ovšem nevypadají.

Samozřejmě, zdaleka ne všechny pohádkové postavy se dají považovat za anděly - víly a skřítkové bývají spíše živlové bytosti, strašidla jsou nezřídka zbloudilé duševní schrány zemřelých, čarodějnice jsou často prostě obyčejné čarodějnice; jen v ojedinělých případech najdeme anděly í mezi těmito postavami. Bohatší na andělské bytosti je oblast vládců různých přírodních sil -pomysleme třeba na Slunečníka. Měsíčníka a Větrníka - kteří nápadně připomínají pohanské bohy, tedy bytosti, jejichž příslušnost k andělským říším deklarovali už první křesťanští teologové. Nejvlastnějším hájemstvím andělů v pohádkách je však vedení osudu. Bytost, kterou staří Římané nazývali "genius", pro niž má křesťanská tradice označení "anděl strážný", doprovázející duch, jejž často vnímáme ve svém životě jako "hlas prozřetelností" nebo "vyšší já", se objevuje v pohádkách v nesčíslných podobách a proměnách.

Často je to dědeček, jenž se hrdinovi náhle zjeví a prosí o něco k snědku, nebo babička v chaloupce uprostřed temného lesa. S nemenší oblibou však na sebe anděl osudu bere podobu zvířecí - někdy přitom vstupuje hrdinovi do cesty po způsobu pohádkového dědečka (například liška Ryška), jindy se nechá poznat už v dětství, třeba jako kůň nebo pes, zrozený s hrdinou v týž okamžik (kupříkladu kůň Bajajův). Na nepřeberném množství zdánlivých drobností, počínaje prvním setkáním s andělem až po jeho zmizení v okamžiku, kdy hrdina v sobě nese tolik svého génia, že už nepotřebuje zevní doprovod, bychom si mohli ukázat, jak přesně dokázali mnozí vypravěči pohádek vnímat a líčit zákonitosti andělského vedení osudu. To si však tento článek již neklade za cíl; jeho smyslem bylo jen poukázat na oblast málo známou, ale navýsost zajímavou. Pustí-li se aspoň některý čtenář do dobrodružného pátrání po andělích v říši pohádek, pak splnil článek svůj účel; pohádka o divotvorné lodi, kterou připojujeme, zve každého, aby učinil první krok.

O divotvorné lodi

podle V. TILLEHO

Žil kdysi sedlák, který měl tři syny, jinochy na ženění. Jednoho večera zaklepal na jejich dveře pocestný a prosil o nocleh. Přijali jej pod svou střechu, ale jak to bývá, musel jim vyprávět, co nového se ve světě událo. "Král hledá ženicha pro svou dceru," vypravoval pocestný. "Ale nechce ledasjakého. Nechal vyhlásit, že svou dceru dá jen tomu z nápadníků, kdo si pro ni po souši na lodi přijede."

"Postavím takovou loď a pojedu si pro tu nevěstu," řekl nejstarší sedlákův syn, když to uslyšel. Na druhý den mu máma napekla buchet, on vzal pilu a sekeru a vydal se do lesa, aby postavit loď která by jezdila po souši. Pracoval celé dopoledne a v poledne usedl, aby poobědval. Když rozbalil buchty, kde se vzal, tu se vzal, stojí před ním stařeček a povídá: "Žehnej ti Pán Bůh, panáčku, neměl bys trochu krmě i pro mě?"

"To se ví, že neměl," odsekl nejstarší syn, "sám mám hlad po té práci. Ať ti dá najíst, u kohos pracoval ty!"

Stařeček se nenechal odradit nepřívětivou odpovědí, pohlédl na připravené dřevo a zeptal se: "A copak to vlastně děláš?" "Co bych dělal?" odvětil nevrle nejstarší syn: "Pluh dělám." "Inu dělej, dělej," řekl stařeček a zmizel. Mládenec dojedl a dal se zase do práce. Ale ať se snažil, jak se snažil, do večera postavil - pluh! Nezbylo mu, než se vrátit s hanbou domů.

Na druhý den zkusil své štěstí prostřední syn. Máma mu napekla buchet, on vzal pilu a sekeru a vydal se do lesa, aby postavit tu divotvornou loď. Pracoval celé dopoledne a v poledne usedl, aby poobědval. Když rozbalil buchty, kde se vzal, tu se vzal, stojí před ním stařeček a povídá:

"Žehnej ti Pán Bůh, panáčku, neměl bys trochu krmě i pro mě?"

"To se ví, že neměl," odsekl prostřední syn, "sám mám hlad po té práci. Ať ti dá najíst, u kohos pracoval ty!"

Tu stařeček pohlédl na připravené dřevo a zeptal se: "A copak to vlastně děláš?"

"Co bych dělal?" odvětil nevrle prostřední syn: "Sáně dělám."

"Inu dělej, dělej," řekl stařeček a zmizel. Mládenec dojedl a dal se zase do práce. Ale ať se snažil, jak se snažil, do večera postavil sáně. A tak se vrátil domů s hanbou jako jeho starší bratr.

Nyní chtěl i nejmladší zkusit své štěstí, ale otec ho zrazoval, že prý neumí nic a sotva si poradí, když neuspěli jeho starší bratři. Nejmladší se však nenechal zastavit, a že mu nechtěli dát ani pilu a sekeru, vzal aspoň kudlu, ukrojil si na cestu skývu chleba a vyrazil do lesa. Protože na dřevo s kudlou nemohl, nařezal si proutí, že z něho loď uplete. Pracoval celé dopoledne a v poledne usedl, aby poobědval. Když rozbalil chléb, kde se vzal, tu se vzal, stojí před ním stařeček a povídá: "Žehnej ti Pán Bůh, panáčku, neměl bys trochu krmě i pro mě?"

Nejmladší syn se nerozmýšlel a nabídl stařečkovi půlku své skývy. Když byli po jídle, pohlédl stařeček na připravené proutí a zeptal se: "A copak to vlastně děláš?"

"Stavím loď," odpověděl nejmladší syn "loď“, která bude jezdit po suchu. Pojedu si s ní pro princeznu."

"Nu dobrá," řekl stařeček, "to ti tedy pomohu." Pustili se do práce společně, a než zapadlo slunce, byla bod' hotova. Mládenec děkoval stařečkovi za pomoc, ale ten jen mávl rukou a řekl: "Nyní se s lodí domů nevracej, ale.vydej se hned na zámek, a koho cestou potkáš, toho vem k sobě na loď." Hoch mu chtěl ještě poděkovat, ale stařeček byl už ten tam.

Nejmladší vstoupil na loď a ta se rozjela po souší, jako by to byla voda. Zakrátko spatřil mládenec člověka, který drže v ruce bochník chleba volal: "Ach, jak rád bych se najedl!" Jinoch se mu smál, proč se tedy nezakousne do chleba, jejž drží v ruce. Hladovec odvětil, že ani kdyby měl dvě pece plné chleba, nenajedl by se dosyta. Jinoch ho vzal k sobě na loď a jeli dál.

Za chvilku dojeli k rybníku, na jehož hrázi stál člověk a volal: "Ach' jak rád bych se napil!" Jinoch se smál, proč se tedy nenapije z rybníka. Žíznivec odpověděl, že ani třemi rybníky by žízeň neuhasil. Jinoch ho vzal k sobě na loď a jeli dál.

Zanedlouho uviděli člověka se svázanýma nohama, který volal: "Ach, jak rád bych si zaběhal!" Jinoch se mu smál, proč si tedy nohy nerozváže. Běžec na to, že s rozvázanýma nohama by udělal co krok, to jednu míli, a příliš daleko by utekl. Jinoch ho vzal k sobě na loď a jeli dál.

Po chvílí potkali člověka, který si na uších držel otepi sena a volal:

"Ach, jak rád bych slyšel!" Jinoch na něj zhurta, proč tedy seno nezahodí. Slyšec pravil, že kdyby otepi zahodil, slyšel by na dvě stě mil' avšak ne to, co je blízko. Jinoch ho vzal k sobě na loď a jeli dále.

Netrvalo dlouho a zahlédli střelce, který maje v ruce zbraň volal: "Ach, jak rád bych si vystřelil!" Jinoch se ho zeptal, proč tedy nevystřelí, a střelec řekl, že by pak střelil na dvě stě mil' ale ne nablízko. I toho vzal jinoch k sobě na bod'. Když si nyní své souputníky prohlédl, uhlídal, že se mu všichni podobají jako vejce vejci.

Tak dojeli do královského města. Mládenec předstoupil před krále a ukázal mu svou bod', ale král se vzpouzel myšlence, že by měl dceru dát prostému sedlákovi: "Dobře, lodí po souši jsi přijel, ale musíš ukázat, že si mou dceru opravdu zasloužíš. Dám ti tři úkoly. Když je splníš, dostaneš mou dceru za ženu."

Na druhý den přišel mládenec před krále, aby si vyposlechl první úkol. Král ho vedl do královské pekárny: "Tvým prvním úkolem je, abys snědl plnou pec chleba." Jinoch neotálel a poslal za sebe hladovce. Pekaři vytahovali bochníky z největší pece, ale hladovec je polykal rychleji, než stačili podávat, a ještě křičel, že chce víc. Nakonec ho král musel z pekárny vyhnat, aby mu všechno nesnědl.

Když mládenec přišel příštího dne, vedl ho král do královského pivovaru:

"Tvým druhým úkolem je, abys vypil celou várku piva." Jinoch neotálel a poslal za sebe žíznivce. Varníci brali pivo z největšího kotle, ale žíznivec pil rychleji, než stačili nalévat, a ještě křičel, že chce víc. Nakonec ho král musel z pivovaru vyhnat, aby mu všechno nevypil.

Král byl náramně rozezlen a proklínal svůj nápad s divotvornou lodí. Přemýšlel celou noc, než vymyslel třetí úkol tak, aby byl dost těžký.

Když před něj ráno mládenec předstoupil, řekl mu král: "Dvě stě mil odsud je studánka, z níž prýští dvojí voda - živá a mrtvá. Chci, abys mi z té studánky obojí vody přinesl, a to dříve, než dvě hodiny uplynou." Jinoch bez váhání poslal běžce, aby vody ze studánky donesl.

Uběhla hodina a z druhé scházela už jen čtvrt, a běžec se stále nevracel. Jinoch vybídl slyšce, aby naslouchal, kde běžec vázne. Slyšec se zaposlouchal a hlásil, že slyší běžce u studánky chrápat. Tu vybídl jinoch střelce, aby sestřelil snítku nad spícím běžcem. Střelec vystřelil, ustřelil snítku, ta spadla na běžce a probudila ho. Běžec vyskočil a rozběhl se, a za okamžik byl nazpět v královském zámku.

Když mládenec donesl obojí vody králi, musel mu král chtě nechtě svou dceru dát. Když se pak konala svatba, veliká a slavná, přišli se s jinochem rozloučit jeho zdatní pomocníci. Děkoval jim z plna srdce, ale oni říkali, že sami nenesou zásluhu, protože je jiný poslal - stařeček, jemuž dal jinoch najíst, když stavěl divotvornou loď.

Anděl a kniha

EVELYN FRANCIS CAPEL

V Apokalypse čteme o svatých a "nesvatých" andělech. Jeden anděl je velice mocný - ".. .Země osvícena byla od slávy jeho" (18,1), ale píše se o něm, že se raduje z pádu velikého města, Babylonu. Jaký to může být anděl, když se raduje ze zkázy? Takový anděl by přece nemohl být oddán službě Beránkovi! Zcela jiný druh anděla je popisován, jak sestupuje s nebe a má v ruce knihu. Je líčen s ohromnou nádherou: jeho oděv je jako oblak, hlava je korunována duhou, jeho tvář září nad oblakem oděvu jako slunce a jeho nohy jsou planoucí oheň. Je schopen pravou nohou ovládat pevninu a levou moře. Tato nádherná bytost je archanděl Slunce, známý podle staré tradice jako Michael. Již odedávna se o něm ví, že přebývá na prahu mezi zemí a vodou, kde se setkávají dva světy. Říká se, že jeho hlas, přirovnávaný k řevu lva, je stejně úžasný jako jeho vzhled. Když jeho hlas zaznívá světem, odpovídá mu sedm hromů, sedmeronásobné vyjádření nebeské moci. Videc Jan dostává pokyn, aby napsal, co viděl a slyšel ve zjevení, avšak jakmile zazní sedm hromů, dostane nařízeno, aby přestal psát a uchoval v tajnosti to, co mu bylo zjeveno sedmerým zahřměním. ("Zapečeť to, co mluvilo sedm hromů, než nepiš toho." 10,4) Tajemství, o nichž se nemá hovořit, jsou v péči anděla, jehož tvář je jako Slunce. Budoucnost, kterou ještě nelze poznat, musí on opatrovat.

Tento anděl Slunce řídí rozklad fyzické existence na zemi a v moři. Nastane čas, kdy zazní sedmá polnice a bude vyhlášeno nové tajemství Boží. Nastane konec existující minerální přírody. V současné době jsou minerální podmínky fyzického světa základem našeho způsobu života. Pod nohama máme pevnou zem. Ta nám vydává suroviny pro technické vynálezy, na nichž je naše civilizace závislá. Stav lidské mysli je uzpůsoben tak, že spočívá na minerálně fyzickém základu naší existence. Zdá se, že je to pokrok, když se vynalézá stále více a více strojů, přístrojů a technických vymožeností. Moderní člověk si nedovede představit, že by žil v dávných dobách, kdy lidské bytí bylo závislé na životě přírody. A přece víme z historie, že takové období před invazí techniky existovalo. A je ještě vzdálenější perspektiva historie, kterou si mnohem méně často uvědomujeme, kdy bylo lidstvo hluboce spojeno se změnami a s vývojem života živoucí bytosti Země. Život na zemi nevypadal vždycky tak, jak jej tak dobře známe a přijímáme dnes. Zmíněný mocný anděl řídí ještě další velkou epochu změny, která nastane, až to, co je dnes zaběhnuté a působí jako minerální základ lidského života, odumře a rozpadne se a lidstvo bude postaveno před existenci jiného druhu, kdy to, co je fyzické, bude ukončeno.

Jak je možné, že andělé tak často vystupují ve Zjevení jako ničivé síly? Určité vysvětlení apokalyptických dramat najdeme v rostlinné říši. Rostliny přicházejí a odcházejí mezi dvěma světy. Při procesu růstu se objevují listy, poupata a květy, které pak mizí v procesu odumírání. Růst a odumírání jsou podmínkou živých věcí - rostlin a do určité míry zvířat. Jen materiální svět vykazuje trvanlivost. V materiálním smyslu se přičítá hodnota tomu, co nemizí, a pouze v této oblasti existence se produkuje to, co trvá dlouho. Jakmile však působí mimozemské síly, dochází k růstu a odumírání. Oblaka přicházejí a odcházejí, roční období se střídají, rostliny kvetou, jejich plody zrají a tvoří semena a pak všechno odumře. Nebeské mimozemské síly nepracují k zachování, nýbrž k obnovování. Není-li odumírání, nemůže být obnova. Všude v knize Zjevení, kde nebeské síly napadají zemskou existenci, andělé z nebes nezachovávají, nýbrž zabývají se ničením a obnovováním. V obrazech Apokalypsy jsou andělé ve své hubící síle strašní, ale stejně mocní jsou tam, kde obnovují. Andělé přicházejí a odcházejí. Nastává ničení, pak tvoření. Hmota se rozpadá, září tvůrčí světlo. V obojím procesu jsou andělé činní, dělají svaté i "nesvaté" věci. Kdyby andělé nepůsobili na existenci země, byl by svět uvězněn ve hmotných formách a lidské duše by byly v nebezpečí, že se připoutají k materiálnímu dění a ztratí víru v to, co přichází a odchází. Moc ničit je v činnosti andělů právě tak nezbytná jako moc obnovovat.

Ve Zjevení jsou obrazy destrukce výrazné. Ničící andělé se vyskytují častěji než ti, kteří jsou zdrženliví. Co je zničeno v materiální oblasti, to se pozvedá k novému životu v oblasti životních sil. Světové procesy řízené anděly by neměly být chápány jako tragedie. Za každý obraz ničení se v jiné sféře objevuje životodárné světlo. To proto, že andělé ve své přirozenosti mohou přicházet a odcházet mezi nebem a zemí, tvořit žebřík, jejž viděl Jákob ve snu, že mohou jak ničit tak obnovovat, uvolňovat ducha z hmoty a povznášet ducha do království života. Z pozemského hlediska je jasně zřejmá jejich ničivá síla, způsobující v Apokalypse tolik scén ničení. Vrchol nastává, když pátý anděl zatroubí (9,1: "Potom anděl pátý zatroubil, i viděl jsem, že hvězda s nebe spadla na zem, a dán jest jí klíč od studnice propasti.") Z nebe padá hvězda a přináší klíč k bezedné propasti.

Jak bylo řečeno, nebeské dveře jsou otevřené: "Aj, dveře otevřené v nebi" (4,1). Jsou-li otevřené dveře do nebeských výšin, je nevyhnutelné, aby se dveře k tomu, co je dole, k bezedné propasti, rovněž otevřely. Země už není izolovaná od toho, co je nahoře, a toho, co je dole. Otevření jedněch dveří přináší zjevení toho, jak jsou druhé dveře otevřené. Dveře do nebe vpouštějí anděly shora. Dveře do bezedné propasti vpouštějí démony. Kobylky s žihadlem škorpionů, pohromy, které zničí část lidstva.

Líčí se, že bezedná propast je království, v němž vládne anděl jménem Appolyon. Velí armádě řítící se do bitvy s úmyslem nikoli bojovat, nýbrž ničit. Nestřetávají se s nepřítelem, který se může bránit, nýbrž napadají lidi žihadly

svých ocasů. Nikdo se jim neubrání, avšak mohou působit jen po omezenou dobu. Jsou hrozní tím, že mají moc hubit, aniž poskytnou možnost obrany. Právě tak, jako mohou duše některých lidí stát před trůnem Božím v nebesích, tak jiní lidé jsou přemoženi ničivou mocí vystupující z bezedné propasti. V tomto vidění se vůbec neuplatňuje lidská síla, je to historie konaná anděly, kdy členové lidstva jsou buď pohlceni nebo zachráněni, aniž zdánlivě mají jakoukoli aktivní účast na těchto událostech. Lidé prostě jsou nebo nejsou smeteni mocnostmi, stojícími mimo ně. Lidé se octli v bitevní bouři mezi démony a anděly.

Jakmile zatroubí šestý anděl a tím uvolní své síly, je vypuštěna ještě mocnější armáda ničivých bytostí. Pohlcují ohněm vycházejícím z jejich úst a zabíjejí uštknutím hadů, což jsou jejich ocasy. Ničivá moc andělů se uvolnila nedbajíc žádného vesmírného omezení. Ve dvacátém verši 20. kapitoly čteme stížnost na to, jak zbytek lidstva, který nebyl zničen tou ohromnou ničivou katastrofou, nejde do sebe, nekaje se, nýbrž dál uctívá své oblíbené a neužitečné modly. Ničivá bouře napadla bytí lidí na zemi a oni se jí nemohou bránit, neboť je zcela přemohla. Vypadá to, že se nezúčastňují aktivně toho, co se děje, ale že jsou jen obětmi. V takové situaci, jež je tolik vzdálená lidským silám, se lidské duše nemohou učit ze zkušenosti, mohou pouze trpět.

ANDĚL S KNIHOU. Bamberský rukopis.

S uvolněním ovládajících ničivých sil kontrastuje jiný obraz, obsažený v kapitole 10. Jako odpověď na anděla, krále podsvětí, objevuje se anděl shora z nebe. Je to bytost osobité povahy a hovoří k vidci Janovi jakožto k individuální osobě. Než se objeví při otevření bezedné propasti, nejsou přítomny žádné jednotlivé bytosti, jen masa lidí, kteří jsou pohlceni vesmírnou bouří. Anděl ze Slunce rozptýlí vizi masového ničení a stojí dál ve světle, aby oslovil sílu individuality toho, kdo je dostatečně udatný na to, aby zvážil svoji vizi. Videc Jan je schopen v sobě probudit odvahu, podívat se vidění tváří v tvář a slyšet v hlase z nebe i jeho význam. Hlas promlouvá znovu a znovu, aby Janovi vysvětlil to, co se děje před jeho očima. A další část vysvětlení znamená, že se má aktivně projevit vůči velikému Andělu ze Slunce. Už nemá jen vidět a slyšet jako přihlížející. Má se zúčastnit. Velký anděl přináší knížku či svitek, malý, aby jej mohlo přijmout vědomí jedné osoby, která je natolik odvážná, že tam může stát sama. Jan dostává pokyn, aby šel k andělovi a požádal jej o tu knihu. Nezastrašen nádherou této bytosti požádá Jan o knihu. Celá tato scéna je naprosto odlišná od obrazů masového ničení, popisovaných v předchozím výjevu.

Kniha je o božské moudrosti, jež by měla vstoupit do proudu událostí na zemi. Pokud se tak stane přímo činností andělů, uplatní se ničivá moc. V lidských záležitostech je tolik věcí, které z hlediska božského posouzení nemají žádnou trvalou hodnotu. Nemá smysl se pozastavovat nad ničením toho, co nemá žádnou hodnotu, vždyť i dobrý zahradník čas od času bez lítosti spálí plevel. Avšak z pozemského hlediska může zničení toho, co nemá trvalou hodnotu, vypadat jako katastrofa. A přece se kniha božské historie nepředává andělům, nýbrž lidskému vidci. Nebude mít tentýž ničivý účinek, protože tím, že přichází přímo z nebes, projde lidskou myslí. Nebude působit jako soud, ale jako výzva k proměně. Knihu neotvírá velká andělská sluneční bytost, nýbrž je předána lidské osobě, Janovi. On má

nést zodpovědnost za uvedení božské moudrosti do lidských věcí. A dostává pokyn, jak to má udělat. "Vezmi a sněz ji." Moudrost v knížce obsažená má být v jeho duši a mysli strávena. Má číst knihu, aby byl osvícen. Má jí rozumět, ale ona se také má stát jeho součástí pomocí procesu zažití. Pak vstoupí do jeho vůle. Nebude jí znát, pokud nebude podle ní jednat. Pochopí myšlenky, ale ty se stanou jeho ideály. [1] Poznání, které začalo v hlavě, má se stát věděním inspirujícím vůli, Myšlenka se má stát činem.

Tím, že přejímá knihu a má ji sníst, je lidská mysl povolána do procesu tvorby dějin, do procesu, v němž se inkarnují velké ideály, aby další mysli mohly pracovat spolu s vidcem Janem. V Apokalypse tvoří historii andělé, ale mluví se též o historii, která je v darované knížce předána lidským duším. Když je dar přijat, dějiny se mění, protože lidé přejímají síly dříve patřící andělům. Člověk není divák. Je spolupracovníkem Boží moci, protože dostal knihu s pokynem, aby ji snědl, aby ji změnil ve skutek, aby ve vývoji existence člověka inspiroval události božským cílem.

S pokynem přichází i varování: ".. .učiníť hořkost v břiše tvém, ale v ústech tvých bude sladká jako med." (10,9) V lidské konstituci je břicho místem, kde se vytvářejí síly vůle. Obraz jedení znamená myšlení přeměněné na vůli, lidská bytost přechází k činnosti a to způsobuje bolest. Přemýšlet o moudrosti inspiruje. S porozuměním se dostavuje nová harmonie mezi nebem a zemí, mezi moudrostí Boží a konáním člověka. Ale činnost vyžaduje odvahu a zodpovědnost za následky. Když jeho činy způsobují změnu událostí, bere je člověk na zemi na sebe.

Existuje názor na dějinný vývoj světa, uplatňovaný Rudolfem Steinerem, jenž říká, že lidstvo sestoupilo z proudu rozvíjející se moudrosti a musí se vrátit do Božího světa pomocí impulsu rozvíjející se vůle. Vidíme to na podobenství o marnotratném synovi. Lidská duše v tomto obraze opouští otcovský dům obdařena od otce ohromným bohatstvím, pokladem moudrosti, jenž dostává jako dědictví. Toto bohatství, popisuje podobenství, dostává bez jakékoli účasti na jeho nahromadění a bez pochopení toho, jak je užívat. Dostává je podle práva prvorozeného syna, ale neujímá se jej jako svého vlastního. V neznámé zemi v cizím prostředí marnotratný syn své bohatství z nedbalosti ztrácí. V době hladu prožívá svou ztrátu, v obavách o budoucnost jde do sebe. Je sám, ztratil svůj poklad, neví, co dělat, ale začíná chápat. Rozhoduje se, že se vrátí do otcovského domu, opouští ztracený poklad, vyvíjí sám v sobě sílu vůle, je rozhodnut vydat se na cestu vlastními prostředky. Jeho otec čeká, a když se syn z posledních sil blíží domovu, vychází mu vstříc. Poctí navrátivšího se syna novým rouchem, novým prstenem, novou obuví. Jistě, jeho syn v cizí zemi promarnil moudrost, ale silou vlastní vůle se vrátil domů. Otec jej vítá, jako by s sebou přinášel veliký poklad, přestože toho tolik ztratil. To, čeho si vydobyl vůlí, je oceňováno jako poklad pro budoucnost v nebi. Syn trpí přesně tak, jak to předpověděl anděl, jenž dal Janovi knihu. Moudrost, jež nabádá člověka k úsilí, je sladká při pomyšlení, ale hořkne, jakmile se proměňuje v činnost.

Takový obraz se realizuje, když každý jednotlivec zažívá svůj vlastní osud. Kniha je jako karmický vzor života, vzor daný člověku mocí božské vůle. Proces zažívání se již uskutečnil mezi nebeskými hierarchiemi, jež do sebe přijaly myšlenky a skutky myšlené a ustavené v existenci země. Nebeské hierarchie strávily to, co se k nim vzneslo z lidského světa, a proměnily to svým pochopením božské spravedlnosti. Ony vytvářejí následky toho, co probíhalo dříve. Nabízejí knihu přicházejícího osudu lidským duším, které mají porozumět její moudrosti, strávit její pokyn a přeměnit jej ve skutky. A tak je kniha osudu přijímána z říše andělů, prochází chápáním v lidské mysli, je strávena lidským srdcem a proměňována v nová rozhodnutí a v nové činy směřující do budoucnosti.

Jak tornu je v historii jednotlivce, tak je tomu v procesu dějin světa. Nebesa stravují uplynulé události, jejichž následky proměňují velké bytosti žijící v moudrosti Boží, dolů se odesílají inspirace pro budoucnost a lidé, prožívající svou pozemskou existenci, mají zažívat vzorec událostí. Co platí o jednotlivci a jeho životu na zemi, to platí o světových dějinách tvořených v pozemské existenci lidskými dušemi. Kniha v rukou anděla má být přijata, přečtena a vnitřně zažita individuální lidskou duší. Člověk a Bůh se setkávají u díla a tvoří budoucí dějiny.

Po výjevu s knihou se události mění. Jan, jednotlivec představující lidskou duši, má přijmout úkol (11). Má vstát a změřit Chrám Boží. Ale co je Chrám Boží na zemi? Je to člověk. Co je oltář, svaté místo v Chrámu? Je to duchovní bytost v duši, pro niž se v nejvyšším smyslu používá slova "já". To je to, co má být změřeno, definováno, co je třeba poznávat. "Vnější síň" před Chrámem však, totiž ta část duše, která se zabývá světskými a vnějšími věcmi, ta může být opomenuta, jedná-li se o svatyni pravého já. Lidský chrám se stává středem pozemské existence. Jakmile je toto ustanoveno, pak se mohou objevit dva prorokové - svědci, kteří mluví s moudrostí Boží na zemi, na místě posedlém ďáblem. Oni v sobě nesou lidský příspěvek k tvorbě histo. ie. Je možné je přirovnat ke dvěma svědkům, kteří se zjevují v příběhu Proměnění na hoře (Marek 9). Tři vyvolení učedníci viděli, jak Kristus, Syn Boží, hovoří o historii člověka na zemi se dvěma proroky, Mojžíšem a Eliášem. Jsou to dva průvodci, dva sloupy, dva svědkové. Jeden představuje moudrost, druhý sílu vůle. Kristus jedná moudře v božské moudrosti dané lidské duši a silou vůle zaměřené na budoucnost. Dva svědkové v Apokalypse začínají zvládat ničivé síly, to jest pohromy, které kdysi andělé přivodili. Bezedná propast vydává své zvíře. Nastává válka. Svědkové nejsou poraženi, ale je proti nim použita síla smrti. Jejich těla jsou usmrcena a každý, kdo stojí na straně zvířete, se může přesvědčit, že jsou přemoženi smrtí svých těl. Ale po uplynutí tří a půl dne, kdy spali ve spánku smrti, jejich duše vstávají. Boží moc je volá do nebe. A ničivá síla zvířete, postihující to, co je tělesné, obrací se teď proti Městu člověka na zemi. Zvíře nic nezměnilo, ale mnohé zničilo.

[1] Viz Rudolf STEINER: O poznávání vyšších světů.

Když je povolán sedmý anděl, aby zatroubil, ;přechází poselství proměnění do vesmíru: "Učiněna jsouť království světa Pána našeho a Krista jeho... "(11,15)[2] Žalm díkůvzdání zní po celém nebi. Je to triumf Boží. Nebeský chrám se otvírá a zjevuje Archu úmluvy. Bůh uzavřel svou úmluvu s člověkem a ti, kdo zůstali věrni v zápase pozemské existence, nyní spatřují, že se v nebi stává skutkem to, co bylo započato na zemi. Tím, že člověk přijal a strávil knihu, vstupuje do tvorby pozemské historie síla lidské vůle, vedená moudrostí sestupující z nebes. Andělé, archandělé a veškerá nebeská společnost jsou spolupracovníci lidských duší, které zápasí s nebezpečím a utrpením pozemské existence. Tím, že byl obdarován knihou, pozvedl se člověk k nové důstojnosti. Jeho vůle se aktivně spojila s božskou vůlí, a tak bylo ustaveno partnerství, jež je novou úmluvou, připravenou a zjevenou v Nebeském chrámu.

Lidstvo se tváří v tvář setkalo s otevřením bezedné propasti a s andělem, jenž je jejím králem. Oběť svědků však přemohla jeho moc. To, co je ve Městě člověka na zemi trvalé hodnoty, je zachráněno a potvrzeno pro budoucnost, zatímco to, co má jen dočasnou hodnotu, je pohlceno při velkém zemětřesení. Bezedná propast, úklady zdola byly poznány a Nebeský chrám se otevřel. Když se překonávají nebezpečí zdola, je slib shora uveden ve známost. Z Božího

KRISTUS ODDĚLUJE OVCE OD KOZLŮ. S. Apolinaire Nuovo (6. století)

trůnu je slyšet ozvěna toho, co se děje v pozemském bytí. A čtyřiadvacet starších, sedících na svých trůnech před Bohem, zpívá velký žalm díků. Jsou to nebeské bytosti nesoucí v sobě to, čeho se natrvalo dosáhlo v minulých okruzích věků. Otevřením propastí a obětováním života dvou svědků vnímají drama, jež se děje dole. Jejich děkovný žalm hlásá, co se děje v nebeském království a čeho se dosáhlo v pozemském světě. Žeň lidského snažení, lidského utrpení a vytrvalosti se shromažďuje v nebesích a spolu s děkovnými žalmy se ukládá do vytrvalé moudrosti Boha, jenž v sobě nese a s láskou opatruje rozvíjející se dějiny člověka na zemi. V nebesích se pěje. Stoupá naděje do budoucnosti vesmíru, stoupá ze snažení vůle lidských duší o to, aby na zemi uzrála úroda, jíž lze nabídnout nebesům a jež bude radostně přijata v Chrámu Božím.

Kniha je dar velikého anděla Slunce, jenž sestupuje z nebes. Obsahuje usnesení, jehož naplnění žádají od lidských duší bytosti nebes. Darováním knihy se uzavírá partnerství mezi bytostmi nebes a lidskými dušemi na zemi. Ty přijímají moudrost, jež bude inspirovat jejich mysl duchovní vírou, a obětují vůli, v níž bude kniha v bolesti a trápení strávena. Co se dokáže na zemi, to bude obětí Bohu na nebesích. Anděl bezedné propasti má v úmyslu uloupit to, co se obětuje lidskou vůlí. Co neuloupí hrozbami, to je ochoten urvat podplácivými sliby o veselí a darech (11,10). Ale mystérium smrti a vzkříšení se uskutečnilo díky Kristu v pozemské existenci. Jeho proroci mají účast na přemožení smrti a nebesa s díky přijímají nový život stoupající z pozemského dramatu vzhůru do Nebeského chrámu. Ve světě povstane nové království Boží, neboť stane se "království světa královstvím našeho Pána a Jeho Krista"[3]. To vše je stále ještě v budoucnosti, avšak budoucnost je již zde.

[2] Pro dnešního čtenáře Apokalypsy je možná srozumitelnější: ‚A stalo se království světa královstvím našeho Pána a Jeho Krista... "(pozn. překl.)

[3] České citace jsou z Kralického textu.

Z knihy *Pictures from the Apocalypse* (Obrazy z Apokalypsy),
Temple Lodge Press, London 1989.
Z angličtiny přeložila Eva Oliveriusovcí.

O modlitbě, kap. XI

ÓRIGENÉS

Modlitby těch, kdo se správně modlí, se spoluúčastní nejen Velekněz, ale také andělé, kteří se "v nebi radují z jednoho obráceného hříšníka více než z devadesáti devíti spravedlivých, kteří obrácení nepotřebují" (L 15,7), a dále duše svatých, kteří zesnuli před námi. Prvé jasně vidíme na Rafaelovi, jenž přináší Bohu svatou oběť slova za Tobiáše a Sáru: Poté, co se oba začali modlit, "byla vyslyšena" - jak praví písmo - ‚jejich modlitba díky zářné přítomnosti velikého Rafaela, a byl poslán, aby je vyléčil" (Tob 3,16-17). 1 sám Rafael, když vysvětluje smysl služby, kterou pro ně on jakožto anděl podle Božího ustanovení vykonal, praví: "Když ses modlil ty i tvá nevěsta Sára, přinášel jsem připomínku vaší modlitby před Svatého" (Tob 12,12) a o něco později: ‚já jsem Rafael, jeden ze sedmi andělů, kteří povznášejí modlitby svatých a vcházejí před slávu Svatého" (Tob 12,15). Dále je podle Rafaelova slova "dobrá modlitba, která je provázena půstem, milosrdenstvím a spravedlivým skutkem" (Tob 12,8). Druhý případ je Jeremiáš, o němž se v Makabejských knihách píše, jak se objevil a byl poznán podle "bílého vlasu a slavné záře" (2Mak 15,13) a jak obklopen "podivuhodnou a převelkolepou slávou" napřáhl pravici a předal Judovi zlatý meč (2Mak 15,15). O něm svědčil jiný dříve zesnulý svatý: "Tento jest Jeremiáš, Boží prorok, který se velice modlí za lid a za svaté město." (2Mak 15,14)

2. Zjevuje-li se poznání v současnosti "v zrcadle" a "v náznaku" (lKor 13,12) těm, kdo jsou toho hodni, ovšem "potom" má být odhaleno "tváří v tvář", bylo by chybou, kdybychom tuto myšlenku nepřenesli i na ostatní ctnosti, když přece vše, co je připraveno v tomto životě, se potom stane dokonalým. Jednou z nejvznešenějších ctností je podle božského slova láska k bližnímu. Musíme předpokládat, že zesnulí svatí mají tuto lásku vůči těm, kdo bojují v životě, v mnohem větší míře než ti, kdo jsou sami postiženi lidskou slabostí a bojují stejně jako ti, jimž je třeba pomoci. V bratrské lásce se totiž naplňují nejen slova "trpí-li jeden úd, spolu trpí všechny údy, a zaskví-li se jeden úd, radují se všechny údy" (lKor 12,26), nýbrž je záhodno též o lásce těch, kdo již opustili tento život, říci: "starost o všechny sbory: je-li někdo nemocen, což nejsem nemocen i já? je-li někdo ostouzen, což nehořím i já?" (2Kor 11,28. 29); rovněž Kristus vyznává, že trpí spolu s každým trpícím svatým, že s ním je "ve vězení", že s ním trpí jako nahý a cizí, že s ním hladoví a žízní (Mt 25,35-40). Vždyť kdo z těch, kdož se setkali s Evangeliem, by nevěděl, že Kristus, bera na sebe, co potkává věřící, považuje všechna trápení za svá vlastní?

3. Jestliže Ježíšovi "sloužili andělé", kteří k němu přišli (Mt 4,11), a nechceme předpokládat, že tato služba andělů Ježíšovi byla omezena na krátkou dobu jeho tělesného pobytu mezi lidmi, a když navíc on dlí uprostřed věřících "ne jako přísedící, ale jako obsluhující při hostině", oč více musí andělé sloužící Ježíšovi, jenž chce shromáždit ‚jednotlivě" všechny "syny Izraele" (Iz 27,12) a svést dohromady z vyhnanství všechny, kdo uctívají a vzývají Spasitele, spolupůsobit s apoštoly na růstu a rozšiřování církve, takže dokonce Jan v Apokalypse mluví o andělích představených sborům? Vždyť ne nadarmo vidí oči osvícené světlem poznání anděly Boží "vzestupovat a sestupovat na Syna člověka" (J 1,52).

4. Když na ně tedy modlící v samotném okamžiku modlitby pamatuje, tu - jako by byli obdrželi trvalý příkaz - vykonávají to, čeho je modlícímu zapotřebí, nakolik jsou toho schopni. Abychom plně pochopili to, o čem jsme uvažovali, užijme takovéhoto obrazu: Stůjž po boku modlícího, jemuž vážně selhává zdraví, lékař pamětlivý spravedlnosti, který ví, jakým postupem je třeba léčit nemoc, kvůli níž se dotyčný modlí. Je jasné, že tento přispěchá, aby modlícího vyléčil, snad i správně chápaje, že se to stalo podle úmyslu Boha, který vyslyšel modlitbu toho, jenž se modlil za své vyproštění ze spárů nemoci. Nebo uslyšiž člověk štědrý a zároveň jeden z těch, kdo získali potřeb k živobytí v nadbytku, modlitbu chudáka, který se obrací k Bohu s prosbou o nutnou potřebu - zajisté i tento vyplní modlitbu chudákovu a stane se tak vykonavatelem otcovské vůle toho, jenž v okamžicích modlitby přivádí k modlícímu toho, kdo může poskytnout pomoc a díky vhodné situaci si nemůže nevšimnout, čeho je někomu takovému zapotřebí.

5. Jako se nesmíme domnívat, že je to jen náhoda, když se stane, že ten, který sečetl všechny vlasy na hlavě svatých, ve chvíli modlitby v souladu svádí dohromady toho, kdo se má stát vykonavatelem dobrého skutku naplňujícího prosbu, a toho, kdo v důvěře prosí, tak můžeme též předpokládat, že bývá způsobena přítomnost dohlížejících a Bohu sloužících andělů pro někoho, kdo se modlí, aby se podíleli na naplnění toho, oč modlící se žádá. Ovšem každý anděl, i andělé "malých" v církvi, ježto zří skrze vše "tvář Otce, jenž je v nebesích" (Mt 18,10) a hledí na božství našeho Stvořitele, modlí se spolu s námi a podle všech možností spolupůsobí ve věci, za niž se modlíme.

Z řečtiny přeložil Milan Horák.

SV. ATHANASIUS VELIKÝ
Andělé jsou bytosti živé, rozumné, beztělesné, nesmrtelné, mající schopnost zpívat.

SV. AUGUSTIN
Ó člověče, nauč se tanči, jinak nebudou vědět andělé v nebi, co s tebou.

MARTIN BUBER
Člověk rozpozná anděla teprve tehdy, když je pryč.

Engel

Brigitte Peschel

Blüten
im gestirnten Raum.
Herznah em Kelch,
der nicht vorübergeht.
Träumen
einer des anderen Traum:
Nur Du und ICH –
und zwischen uns Gebet.

Andělé

Květy
v prostoru hvězd.
U srdce kalich,
který nepomíjí.
Snít
sen svůj navzájem:
jen TY a JÁ,
jak modlitba nás pojí.

Albert Steffen: MÍR NA ZEMI

Duch národa a duch jazyka

FRANK PESCHEL

Pozorný člověk vnímá při přechodu přes hranici, že v zemi, do které přichází, panuje jiná nálada než v zemi, odkud právě přijel. Někdy vidí změnu v uspořádání polí nebo pozoruje, že lesy a louky vypadají jinak. Také stavby, vesnice a města se mohou lišit. To všechno nemusí být nápadné na první pohled, ale nálada se změní okamžitě. jakmile člověk přejde přes hranice.

Nejzřetelněji lze tuto změnu poznat na lidech. Vzpomínám si, jak jsem jednou přijel vlakem z Rumunska do Mad'arska a uviděl po čtrnácti dnech mezi samými Rumuny první Maďary. Zdálo se mi, jako by každý z nich měl v sobě pružinu. Je zřejmé, že příslušníci jednoho národa mají přes všechny individuální rozdíly určité společné vlastnosti. V čem tyto vlastnosti spočívají? Co všechno tedy mají příslušníci jednoho národa společného?

Především mají společné dějiny. Národ se kdysi vynořil z temna neznámé minulosti a vstoupil na jeviště dějin. Navázal různé vztahy s jinými národy. Panoval nebo byl podroben. Učil se od okolních národů, až v určitou dobu předal dějinám celého lidstva vlastní a nezaměnitelný duchovní příspěvek. Některý národ na tento okamžik ještě čeká. Dějiny národů jsou v tomto směru velice rozličné. Můžeme také hovořit o jejich osudech. Osud však musí prožít někdo, to znamená, že každý národ musí být něčím jako živou bytostí, ba nejen bytostí živou, ale i oduševnělou a obdarovanou duchem. Kdo je tedy ten, jenž prožívá osud?

Během dějin národa se rozvíjí určitá kultura, která se projevuje mimo jiné v národních písních, pohádkách a bájích. V ruských pohádkách třeba vystupuje často Ivan, jenž po sedmi letech proležených na peci zvítězí nad všemi obludami a draky. Kultura se také projevuje v krojích a ve vzhledu staveb, vesnic a měst, které hovoří o duchovní podstatě a vzájemných vztazích lidí určitého národa. Vzpomeňme jen na jedinečné dřevěné sloupkové kostely Vikingů v Norsku. Ke kultuře v tomto smyslu patří též právní vztahy nebo způsob, jakým lidé slaví rodinné či náboženské svátky. Dnes však kultura v tomto smyslu stále více ustupuje jakési jednotné kultuře (nebo často spíš pakultuře), vycházející z moderní industrializace.

A přesto mají příslušníci jednoho národa i nadále různé společné vlastnosti. Ty se vyjadřují ve společných zvycích, nebo jinými slovy v určité národní povaze. Co je kupříkladu typicky české? Myslím, že třeba Haškův Švejk. Ne, že by každý Čech byl Švejk, ale Švejk by nemohl vzniknout v žádném jiném národě. Začátkem devadesátých let se událo něco, co se mně jako Němci zdá pro český národ velice typické. Před justičním palácem v Praze na Smíchově stál dlouhá léta na podstavci historický sovětský tank s číslem 23, o kterém se tvrdilo, že v roce 1945 vjel jako první do Prahy při jejím osvobozování od nacismu. O třiadvacet let později opět vjely sovětské tanky do Prahy, ale vztah k nim se mezitím hodně změnil. Po dalších třiadvaceti letech z Čech definitivně zmizely. Zůstal jen ten jeden historický tank a vzbuzoval nemilé vzpomínky. Jednoho dne byl nabarven narůžovo. Člověk nevěřil svým očím, ale potom se musel alespoň usmát, vždyť z hrdiny nebo (později) obávaného obra se najednou stal šašek, který si hraje na hrdinu a přitom se vysmívá sám sobě. V jiných zemích by lidé pravděpodobně na takový nápad nepřišli a vyjádřili by nelibost vůči tomuto objektu jeho počmáráním či protestní demonstrací nebo jinak.

Nejsou to samozřejmě jediné české vlastnosti, ale vypovídají o tom, že si česká duše z pocitu rozporu mezi vřelým přáním pomáhat světu a vlastní bezmocností pomáhá ironií a vtipem, občas až groteskním. Toto duševní gesto má mnoho barev a odstínů. Odkud tedy pochází společná povaha, která se pak projevuje v návycích a v určitém společném chování a následkem toho v národní kultuře? Dědičné vlastnosti to nemohou být, neboť např. Čech, který se jako dítě odstěhoval do Spojených států, se bude v dospělém věku chovat mnohem spíše jako Američan než jako Čech. Jazyk jako jediný činitel to také nemůže být (k tomu se ještě vrátíme), protože existují národy, jako například Švýcaři, kteří hovoří více jazyky, ale přece se chovají jako jeden národ.

Zde pomáhá antroposofie, která hovoří o duchu národa jako o konkrétní bytosti z říše andělských hierarchií. Ve smyslu křesťanského učení jsou to bytosti z řádu archandělů, které se na čas spojují s určitým národem, podobně jako se duchovní jádro člověka spojuje s tělem, a potom se opět vrátí do života v duchovním světě. Jenomže jejich inkarnační rytmus je mnohem delší než stejný rytmus člověka. Tito archandělé tedy prožívají osud národa jako svůj vlastní osud a lidé se na čas zúčastňují tohoto osudu, aby v něm splnili určitý úkol.

Jak si můžeme představit působení archanděla na příslušníky národa? Jakým způsobem u nich vytváří společnou národní povahu, společné chování a zvyky a nakonec i společnou národní kulturu? Určitě v tom hraje roli vnější předávání kulturních statků z generace na generaci, ale vlastní proces je mnohem niternější. Archanděl národa má moc působit na vzdušný živel, a tím na dýchání svých svěřenců. Způsob dýchání není u člověka při narození ještě hotov. Vyvíjí se postupně až do dosažení pohlavní dospělosti v patnáctém až šestnáctém roce. To znamená, že rytmus dýchání zůstává v jemnějších rozdílech nadlouho ještě tvárný. V tom se naskýtá duchu národa možnost, aby prostřednictvím soužití generací a napodobování působil na dýchání a tím na základní zabarvení citů.

Tajemství citů spočívá v jemném rytmu dýchání probíhajícím mezi napínáním a uvolňováním. Když má člověk strach nebo pociťuje silnou bolest, je v převaze vdechování čili napínání. Ozývá se vzlykot. Člověk vydechuje jen

natolik, aby mohl opět silně vdechnout proti odporu zúženého nosu a hltanu. Pociťuje-li člověk radost, má převahu vydechování a uvolňování, nejzřetelněji když vypukne v smích. Mezi tím existují nejrůznější odstíny a kombinace. Důležité je přitom také působení dýchání, resp. cítění, na myšlení a vůli. Dýchání je tělesným nástrojem cítění a stále se opakující citové nálady, které se odrážejí na dýchání, se postupně proměňují v návyky.

Cizinec to může z úžasem pocítit v situaci, kdy se vyprávějí vtipy. I když možná jazykově i obsahově vtipu dobře rozumí, často neví, proč se lidé smějí, neboť není naladěn na jejich citovou atmosféru. Ačkoli s nimi dýchá stejný vzduch, žije - obrazně řečeno - v jiném ovzduší. Národy skutečně dýchají různě. Vycházeje ze způsobu dýchání a cítění lze potom pochopit národní písně, zvláštní zabarvení pohádek a bájí, ale také kroj, nebo í právní cítění, slavení svátků atp. Společné cítění působí samozřejmě i na osud národa. Určuje jeho sebevědomí nebo způsob, jakým řeší konflikty se sousedy nebo mezí vlastními příslušníky. Ovlivňuje také, k jakým kulturním činům se třeba dovede vzchopit.

O duchu jazyka

Dříve než se začneme zabývat některými událostmi českých dějin, na kterých lze poznat něco z ducha národa, musíme ještě obrátit pozornost k jazyku a duchu jazyka. Je nasnadě myšlenka, že se jedná o stejného ducha, jako je duch národa, vždyť jazyk také souvisí s dechem. Není tomu tak, ačkoli oba duchově velice úzce spolupůsobí. Malé pozorování nám to může ozřejmit. Vidíme-li dítě, které pláče a vzlyká, můžeme s ním soucítit a jeho bolesti aspoň zčásti rozumět. Chce-li pak dítě vykládat, co ho trápí, a hovoří-li k nám neznámým jazykem, jsme na rozpacích a nerozumíme ničemu. Duch národa, i když dává našemu cítění určité základní zabarvení, od jiných národů nás neodděluje (pokud nejsme osobně necitliví), duch jazyka však ano, a to dvojím způsobem.

Každý jazyk obsahuje určité hlásky, které se vyslovují docela odlišným způsobem než hlásky jiného jazyka. Patro, jazyk, zuby a rty, zčásti i nos a ostatní hlavové dutiny se přitom používají v každém jazyce jinak. Pro cizince je značně těžké přesně napodobovat pohyb mluvidel při vyslovování nezvyklých hlásek. Většinou mu zůstává menší nebo větší přízvuk. Takovýmto cizincem se občas stáváme všichni, kteří nehovoříme pouze mateřštinou. Jenom děti mají ještě tak tvárná mluvidla, že se přeučí. To nás upozorňuje na skutečnost, že v jazyce působí jakýsi mechanický prvek, jednak ve výběru hlásek, jednak v jejich vyslovování. Tento mechanický prvek lze dobře pozorovat, posloucháme-li v rozhlase určitý typ moderátora, který bez ustání a v šílené rychlosti chrlí slabiky. Takový projev možná posluchače strhuje, aniž by v něm byl nutně nějaký smysl, nebo dokonce umělecké oduševnění jazyka. Právě strojová perfektnost strhuje nejvíc.

V hláskách lze prožívat určitou tvarující sílu. Například samohláska a vyvolává zážitek, jako by se duše v úžasu otevřela, samohláska u vyvolává zužující a bázeň budící zážitek. Souhlásky napodobují spíš vnější tvarující síly, kupříkladu m znamená vnikání do nitra věci, n dotek něčeho na povrchu, nebo b dělá objímající gesto, které je nejjasněji obsaženo právě v předponě ob-. Jasný prožitek těchto sil působících v lidské mluvě poskytuje mimo jiné eurytmie. Kdyby měli všichni lidé živě vypěstovaný a úplně vědomý smysl pro tyto hláskové síly, dorozumívali by se jen jedním všeobecným, v každém okamžiku nově vznikajícím jazykem. Tak tornu v dávné minulosti i bylo, ale lidstvo nesmělo zůstat v tomto stavu. Aby se vyvinuly individuální rozdíly, musely se jazyky od sebe oddělit. Duchově, kteří postupem času dali vzniknout různým jazykům, omezili výběr hlásek a jejich vzájemnou kombinaci (je dokonce možné vyjádřit matematickou formulí, jaké hláskové kombinace se v kterém jazyce mohou vyskytnout) a spojili je s vnějšími věcmi, takže každé slovo něco určitého znamená. Jednotlivé slovo zachycuje v různých jazycích už jen určitou stránku věci, která se případně dá použít i v přeneseném smyslu.

Pro dnešního člověka je velice neobvyklé a těžké uvědomit si jemné rozdíly zážitku, slyší-li označení stejné věci v různých jazycích. Jaký je rozdíl mezi slovy *noha*, *piedi* a Fuß? Označují stejnou věc, ale vyvolávají rozličné zážitky. Noha vyjadřuje zážitek, že se člověk při chůzi dotýká země, *pied* vyjadřuje to, že noha při chůzí na zem tlačí, a Fu1~ souvisí s brázděním. To však neznamená etymologické vazby slov. Etymologicky se například jak slovo *piedi*, tak i slovo *Fuß* odvozuje od indoevropského základu *pod* -, ale přesunem hlásky došlo i k přesunu duševního zážitku, který jazyk s věcí spojuje.

Tento způsob spojení určité hláskové skupiny s určitým významem dává každému jazyku jedinečnost. V pocitu této jedinečnosti se však skrývá určité nebezpečí, že totiž nevědomky přeceňujeme mateřštinu. Veškerý šovinismus má své kořeny v tomto pocitu, zůstane-li neuvědomělý. Člověk však nemá svou mateřštinu přeceňovat, ale opravdu milovat. K tomu je nutno získat si k ní živý oduševnělý vztah.

Co například znamená skutečnost, že čeština a němčina používají stejné hlásky pro zdánlivě úplně odlišnou věc? Slyší-li Němec slovo já, znamená pro něj *ano*. Souzní snad s německým slovem *ja-ano* pocit vlastního já, které musí toto ano učinit skutečným? A souzní snad s českým slovem *já* přitakání, souhlas? Že by podstatou já, jak je pociťuje Čech, byl radostný souhlas se světem? O čem vypovídá skutečnost, že slovo *svět* je úzce spojeno se *světlem*, že *slovo* a *sláva* a také ještě *sluch* jsou příbuzná slova? O čem hovoří hlásková skupina si? Daly by se klást další a další otázky. Ke stejným jevům patří i skloňování slov, mluvnické vazby a stavba vět. To jsou jakoby klouby, šlachy a svaly v těle jazyka, které činí jazyk pohyblivým a schopným vyjádřit souvislou myšlenku. Každý jazyk má v tomto směru svou vlastní logiku.

Jazyk má však ještě jiný prvek, kterým se liší od ostatních jazyků - více nebo méně podle vzájemné příbuznosti. Je to jeho vztah k samotným myšlenkám. Jazyky se chovají různě, pokud jde o spojení slov s pojmy a idejemi. Dejme si pár příkladů toho, jak se vyjadřuje čeština a němčina. Známe slovo louka. Je to dále neurčená plocha porostlá trávou, většinou i květinami. Loučka je o něco menší louka, nebo je nám blíž. Dále říkáme palouk. Je to také menší louka, ale s

živým plotem nebo lesem kolem sebe. Růžový palouček je nám nesmírně drahý. Trávník je mezi loukami pořádný občan. Nesnese žádné střapatiny a je sestřižen podle módy. Ale trávníček je zase něco jiného. Co však je lučina? Je to louka před svatbou nebo v neděli. A lučinka není jenom lučina menší, ale důvěrně známá a milovaná. Pravděpodobně jsme si tam jako děti hráli. A co luka, luhy, nivy, lány? Ty nás vedou už málem do ráje. Pozemské luhy, domácí lány se rozprostírají před nadšeným pohledem básníka. Čeština v tom má velké rozpětí slov a odvozenin a postihuje různé pojmové a citové odstíny.

Němčina má podobně odstupňovanou řadu slov: Rasen (trávník), Anger (palouk, nebo i travnaté návsí), Wiese (louka), Aue (luh) a Flur (což už znamená otevřenou lučnatou krajinu, nejspíše nivy či luhy). Tato řada slov vede od nejbližšího okolí do stále větší dálky a neurčitosti. Jejich odlišnost je dána věcnými rozdíly a ne citovým zabarvením. Zdrobněliny se v podstatě nedají použít. Připojíme-li k této řadě ještě další slovo, příbuzné poslednímu slovu Flur, můžeme pokračovat dál. Ze slova Feld (pole, pláň, související se stejným kořenem pel-, plochý) se dá utvořit skupinový pojem Gefilde. To už ale opravdu neznamená nic konkrétního a dá se použít jen v přeneseném či poetickém smyslu: diese Gefilde - tyto kraje, heimatliche Gefilde - domácí luhy, die Gefilde der Seligen - zahrada blažených. Čeština zde raději použije vždy jiné slovo.

Zatím se ještě pohybujeme u tvoření slov. Čeština může velkou zásobou předpon i přípon vystihnout nejrůznější odstíny věcí a citový vztah k nim. Němčina zato často používá složená slova: *Wald* - les, Buchen*wald* - bučina, Eichen*wald* - doubrava, Jung*wald* - mlází atp. Vysvětluje jedno slovo druhým. Zůstává věcná. Česká přípona kmen nevysvětluje, ale ohýbá jej směrem k novému významu. Ten však je vždycky určitý, třebaže vznešenější, důvěrnější, nebo i pejorativní. Na tomto poli má němčina omezenější možnosti. Může označit činitele: lehren - učit, Lehrer - učitel, heben - zvedat, Heber - zvedák, nebo i utvořit skupinový pojem: Busch - keř, Gebúsch - křoví, Berg -hora, Gebirge - hory či pohoří, Land - to už nelze přeložit jedním slovem: půda, pozemek, venkov, země, pevnina, Gelände - to může znamenat: půda, krajina, kraj, terén, území. Německá slova si často libují v neurčitu, takže jejich smysl vyplývá teprve z celkového kontextu.

Velice ráda tvoří němčina zpodstatněná slovesa, což čeština také umí, ale nedělá to ráda: tosen - hučet, burácet, Getóse - hluk, rachot nebo i hlučení, hučení, rachocení. Občas tím vznikají tvary, které jsou dost zvláštní, kupříkladu: bilden - tvořit, tvárnit, utvářet, Gebilde - co to je? To je něco, co člověk dosud právě nedovede blíže určit: nějaké něco. S údivem, nebo se skepsí stojí před tímto něčím a ptá se, co to asi znamená. Němčina má ještě jinou možnost zpodstatnění sloves i jiných slov, kterou hojně používá. Přidává prostě člen: gehen - jít, das Gehen - chůze, werden - stát se, das Werden - a tady Čech neví, jak to má přeložit. Stávání se je nemotorné, vývoj je slovo příliš prozaické až technické, růst a vznik jsou významově omezené. "Es war großartig, das Werden dieser Sache zu begleiten." To se musí opsat: "Bylo nádherné přihlížet tomu, jak tato věc vznikala a dále se rozvíjela." Opět si zjednává němčina zpodstatněním slovesa věcný odstup, kdežto čeština zůstává u činného slovesa.

Velmi zajímavé je, jaké slovní vazby jsou v jednom jazyce možné a výmluvné a v druhém jazyce je vůbec nelze použít. Říkáme například, že máme uklizeno, ale nemůžeme říci, že jsme sami uklizeni či v uklizené náladě. Němec to však říká - aufgeräumt, in aufgeräumter Stímmung sein - a myslí tím chvíli ničím nezatíženou, kdy si člověk s lehkým úsměvem něco notuje a je možná velmi sdílný. Čech například říká: Ten má ale tvrdou palici. Němec by doslovnému překladu nerozuměl.

Ještě zajímavější je porovnání rčení a přísloví: Němec se raduje "wie em Schneekónig", což je jiné jméno pro střízlíka - Zaunkönig, neboť ten je čilý i ve sněhu a pěkně v zimě zpívá. Čech je šťastný jako blecha. To je zajímavý rozdíl. Němec někoho prohlédá "bis auf den Grund" - až na dno, to znamená, že druhý je pro něj jako čirá voda. Čech do někoho vidí jako do hubené kozy. Němec říká, že někdo vypadá "wie das Leiden Christi" - jako Boží umučení' což Čech také může říci, ale má ještě jadrnější výraz: vypadá jako umučená hodina. Pro Němce je někdo hubený jako koza, pro Čecha je jako z kozy duch. Není to snad totéž? Je to "em himmelweiter Unterschied" - (ohromný rozdíl, daleký jako nebe), je to jako nebe a dudy. Čech má mnohem blíž k ironii a k dobře odpozorovanému nebo drastickému výrazu.

Porovnejme si ještě dvě básně. (Přes nebezpečí zjednodušeného úsudku bych se rád o to pokusil.) Jsou to básně zhruba ze stejné doby, třicátých let devatenáctého století. Josef von Eichendorff básnil:

Mondnacht

Es war, ais hdtt der Himmel
Die Erde still geküsst,
Dass sic im Blütenschimmer
Von ihm nun trdumen müsst.

Die Luft gíng durch die Felder,
Die Ähren wogten sacht,
Es rauschten leis die Wdlder,
So stemklar war die Nacht.

Unci meine Sede spannte
Weit ihre Flügel aus,
Flog durch die stulen Lancie
Ais flöge sic nach Haus.

Měsíční noc

Bylo to, jak' by jemně
nebes svět zlíbal zem,
skvějíc se kvítím země
by snila teď o něm.

Po polích van se nese,
sotva se vlní klas,
ševelí listí v lese,
noc je sám hvězdný jas.

Duše má křídla svoje,
do šíře rozevřela letěla
tichem kraje,
jako by domů spěla.

Německému básníkovi se stala jarní noc příměrem, kterým může vyjádřit hlubší, nadsmyslovou pravdu. Nebesa coby domov tvůrčího ducha se na jaře sklánějí k zemi jakožto oduševnělé bytosti a jejich polibkem země vykvétá. Duše člověka, jenž to prožívá, se cítí spřízněna s duší samotné země a cítí se také oplozena duchem. Její vlastní domov je jinde. Když na konci svého Fausta říká Goethe, že "příměrem pouhým je pozemské bytí", naznačuje tím ve shodě s náladou Eichendorffovy básně způsob, kterým Němec spojuje myšlenky se slovem. Myšlenka se jakoby vznáší nad slovem a jen jakoby polibkem se ho dotýká nebo jím prosvítá. Němec žije svou duší v myšlení a má podvědomý pocit, že on sám spojuje myšlenku se slovem či se skutečností vůbec.

Docela jinak básní Karel Hynek Mácha, přestože si zvolil stejný námět -jarní měsíční noc.

Máj

Byl pozdní večer - první máj –
večerní máj - byl lásky čas.
Hrdliččin zval ku lásce hlas,
kde borový zaváněl haj.
O lásce šeptal tichý mech;
květoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růži pěl,
růžinu jevil vonný vzdech.
Jezero hladké v křovích stinných
zvučelo temně tajný bol,
břeh je objímal kola kol;
a slunce jasná světů jiných
bloudila blankytnými pásky,
planoucí tam co slzy lásky.
I světy jich v oblohu skvoucí
co ve chrám věčné lásky vzešly;
až se - milostí k sobě vroucí
změnivše se v jiskry hasnoucí –
bloudící co milenci sešly.

V Máchově básni působí láska samotná uvnitř tvorů, pudí je k touze po sobě navzájem. Všechno je prodchnuto vášnivým, ale tragickým podtónem. To, co pěje Mácha, ač se zdá skutečností, skutečností ještě není, je vizí budoucí, neboť láska v pravém slova smyslu v přírodě ještě nežije a bude tam žít teprve tehdy, až ji člověk sám do stvoření vloží. To je dosud opravdu ještě vizí, a proto má Máchova báseň tichý tragický podtón. Jednou bude láska žít i v slově. Pak bude slovo magické. To bude úkolem Slovanů, až dozraje jejich čas. Je zajímavé, že Slované užívají pro sebe jméno souznějící se slovy *slovo*, *sláva*, *sluch* (to neznamená etymologicky společný původ), jako by tím chtěl duch jazyka naznačit jejich budoucí úkol.

Viděli jsme, že s duchem národa spolupůsobí za prvé duch, který spojuje duševní mluvu hlásek s tělesnými mluvidly. Uzemňuje jazyk a vyčleňuje ho z ostatních jazyků. Za druhé s ním spolupůsobí duch, jenž vlévá do takto vzniklého jazyka myšlenky a činí ho prostředkem výrazu na všech úrovních života od hospody až k nejvyšším projevům filosofie, umění a náboženství.

Duch národa v českých dějinách

Nejdříve jsme se zabývali všeobecným pojmem ducha národa a potom pojmem ducha jazyka, který jsme si ozřejmili na příkladu českého a německého jazyka. Rád bych nyní hovořil o českých dějinách, o kterých se nemusí psát doširoka, protože jsou dobře známé. Mohou však být příkladem působení ducha národa. Dějiny českého národa, pokud nepřihlížíme k mýtům, začaly znenáhla v devátém až desátém století. Na jejich úsvitu došlo k dramatické události, bratrovraždě. Bylo to náhoda, nebo nám tato událost říká něco o povaze a úkolu Čechů a také o jejich archandělovi? Na otázku, kdo ze dvou bratrů měl větší účast na utvoření českého národa, zda Václav nebo Boleslav, je odpověď jednoznačná: oba stejně, ačkoli úplně rozličným způsobem. V době, kdy se Boleslav úspěšně, ale všemi prostředky zevního nátlaku snažil sjednotit české kmeny a utvořit z nich národ, se postupně vytvářela Václavova legenda. Sám Boleslav to zřejmě podpořil, máme-li věřit tornu, že se v nocí onoho strašného hodokvasu narodil jeho syn Strachkvas, budoucí mnich Kristián, třebaže to je možná jen obraz Boleslavova svědomí. Václav, umučený panovník, se rychle stal ideálem a duchovním tmelem tvořícího se národa českého. Co pro vznikající národ znamená skutečnost, že vzhlíží k ideálnímu panovníkovi - mučedníkovi? Přitom vůbec nezáleží na tom, kolík je na událostech Václavova života a jeho mučednické smrti pravdy v historickém smyslu. To, co kupříkladu z těchto událostí vytvořil Karel IV. a co dal namalovat na stěny schodiště ve velké věži karlštejnského hradu, je mnohem spíše zobrazením vnitřní cesty k účasti na duchovním životě než běžným životopisem. Ale právě v tom spočívá výchovná síla tohoto příběhu pro český národ, neboť příslušník tohoto národa se cítí s Václavem vnitřně silně spojen, což ještě dnes dokazují dlouhé fronty,je-li někdy veřejně vystavená václavská koruna.

Poznáváme zde dva motivy, které se v českých dějinách různě opakují: Václav představuje touhu po míruplné, duchem prodchnuté a navýsost křesťanské vládě nad zemí, která však ještě zůstává ideálem, neboť pozemská skutečnost v podobě Boleslavovy vlády tomu vůbec neodpovídá a je upnuta k pouhým pozemským cílům, krutá a krvavá. Naznačuje se i určité spojení s duchem německého národa, třebas nemilované.

Tyto motivy se opakují pozměněným způsobem u Jana Husa. Zde nejde o ideálního křesťanského panovníka, ale o mučedníka - kazatele, jenž svůj život dal za křesťanskou pravdu. Oheň hraníce v Kostnici rozněcoval srdce Cechů nejen v době husitských válek, nýbrž po dlouhá staletí. Samotné husitské války však ukázaly, že v této době ještě nebylo možné skutečně žít podle Husova příkladu. Takový radikální mravní přístup k životu by unesla jen hrstka lidí. Hus se však stal, podobně jako Václav, zářivým ideálem mírumilovného křesťanského života, vyplývajícího z náboženské a mravní odpovědnosti jednotlivce před Bohem. Ideál se uplatňoval, ač značně zeslaben, do doby bitvy na Bílé hoře. Potom byl ideál vytlačen z běžného života a národ byl podroben protireformaci a nadvládě rakouského císařství. A co Švejk, hodný rádoby zachránce svého císařského pána? I on je tragickokomickým příkladem rozporu mezi ideálem a skutečností.

Je velice zvláštní, že se v této souvislosti

český jazyk stáhl zpět na venkov a nezúčastňoval se po delší dobu pokroků vědy, filosofie a umění. Vzdělaná vrstva národa se musela učit hovořit a myslet německy, ale možná právě tím si český jazyk udržoval svou výrazovou svěžest. Nebyl zatížen abstraktními ani úředními odumřelými floskulemi a zůstal spojen s živým prožitkem přírody. Neuměl sice třeba vyjádřit složité myšlenky, ale nabádal k láskyplnému pozorování okolí. Charakteristika českého jazyka, kterou jsme našli v porovnání s jazykem německým, zjevně souzní i s českými dějinami.

Nutno zmínit ještě události sametové revoluce. Příznačný nebyl převrat jako takový - ten se stal všude ve východním bloku - ale způsob, jakým se převrat nakonec uskutečnil. Očitý svědek vyprávěl, jak ohromným dojmem na něj působilo, když po demonstraci 17. listopadu 1989 a po hodinách v úkrytu šel o půlnoci domů a spatřil na ulici velké louže krve, osobní věci demonstrantů, květiny a v krvi - hořící svíčky. Později se na cestě potkal se stařenkou, které vyprávěl o tom, co se událo. Ona na to odpověděla klidným, teplým hlasem: ‚Ano, je to strašné - ale víte, musíme se učit milovat i policisty, jsou také našimi bratry, jenomže to ještě nevědí. A ráda bych vám řekla, že kdo zná pravdu, nekřičí na ulicí, tak to je..." Tak může hovořit málokdo jiný, než český člověk. Dnes nálada té doby ustoupila jiné skutečnosti, prozaické a nesametové, ve které vládnou peníze.

Je to další metamorfóza oněch dvou motivů českých dějin, ale teď už žije ideál opravdového bratrství ve vědomí a v jednání tehdejších mladých studentů a s nimi spojených lidí. Připravovalo se to už v událostech Pražského jara a Charty 77. I tentokrát to zůstalo jen zábleskem budoucí skutečností, ale aby ta někdy opravdu nastala, musíme poznat, že Boleslavova vláda není někde venku, ale v nás samých, a že musíme bratrovraha přemoci v sobě. Teprve tehdy se bude moci ujmout vlády pravý kníže míru, Václav.

Na příkladu českých dějin lze poznat, jak archanděl vychovává svůj národ a probouzí v něm postupně určité vlastnosti. U Čechů je to podle mého soudu schopnost bdělého pozorování světa, které má vyústit v uvědomělý čin, rozšiřující mír. Dozraje-li k tomu v budoucnu byť i jen malá část národa, bude možné včlenit jeho nezaměnitelný příspěvek do dějin celého lidstva.

•

Český dovětek nečeského autora o Češích:

Hodně jsem se s tímto článkem natrápil. Dal jsem jej před vysázením přečíst několika Čechům. Každý měl nějaké výhrady a každý jiné. "Ne, ne, to jsou jen takové drobnosti. Ovšem..." Rád bych dodal: "Nevadí, milý příteli, vždyť to není úplný." Ať si každý doplní, jak by to viděl on.

U zlatého anděla

BLANKA KYNČLOVÁ

Existuje v Praze místo, které má anděla v názvu a jeho vyobrazení vždy někde nadosah. Je to smíchovská křižovatka U anděla. Smíchov, dřívější dělnické předměstí Prahy s obrovskými továrními areály a stejně rozsáhlým nádražím, je vtělením racionální civilizace průmyslového věku, v níž andělské záležitosti nemají prostor. Několikrát tomuto místu hrozilo, že jeho anděl strážce zmizí do nenávratna. A přece jen málokde je pocit přítomnosti ochránce místa, genia loci, téměř hmatatelný, tak jako nad touto křižovatkou. Ač se v obcích stávají centrem spíš náměstí, opravdovým srdcem Smíchova je odedávna tento průsečík dvou významných tříd. Zdejší protnutí cest je prastaré: jedna vedla od vltavského brodu k vinicím a chmelnicím na petřínských a košířských svazích, druhá byla cestou královskou a vedla z Pražského hradu na Zbraslav. Název dostala křižovatka podle hostince "U zlatého anděla". Na dům s andělem ve štítu, v jehož přízemí se hostinec nacházel, si mnozí z nás mohou pamatovat, a ten zas - kdo ví? Vypráví se pověst o nedaleko bydlící služtičce, která se z nešťastné lásky chystala vyskočit z okna, v čemž jí zabránil - anděl. Na její hrob na malostranském hřbitově se dodnes nosí lístečky s přáními - co kdyby dobrá moc kdysi jí projevená dodnes stála někde v její blízkosti?

O síle stále přítomného ochránce jako by svědčila historie posledních třiceti let. Hostinec musel v roce 1979 ustoupit výstavbě metra a v názvu se objevila Moskva se zřejmým záměrem, aby se časem na něco tak nevědeckého a nemateriálního, jako je anděl, zapomnělo. Bylo veta po poezii a na křižovatce místo domu zela prázdnota. Našli se však lidé, kteří zmobilizovali kompetentní orgány, a tak freska anděla ze štítu hostince směla být na poslední chvíli snesena a zcela bez reálné naděje, že by mohla být ještě někdy k něčemu použita, uschována v Muzeu hlavního města Prahy. Po roce 1989 se z "Moskevské" stal opět ,“Anděl“. Andělé se objevili i v názvech četných obchůdků v okolí.

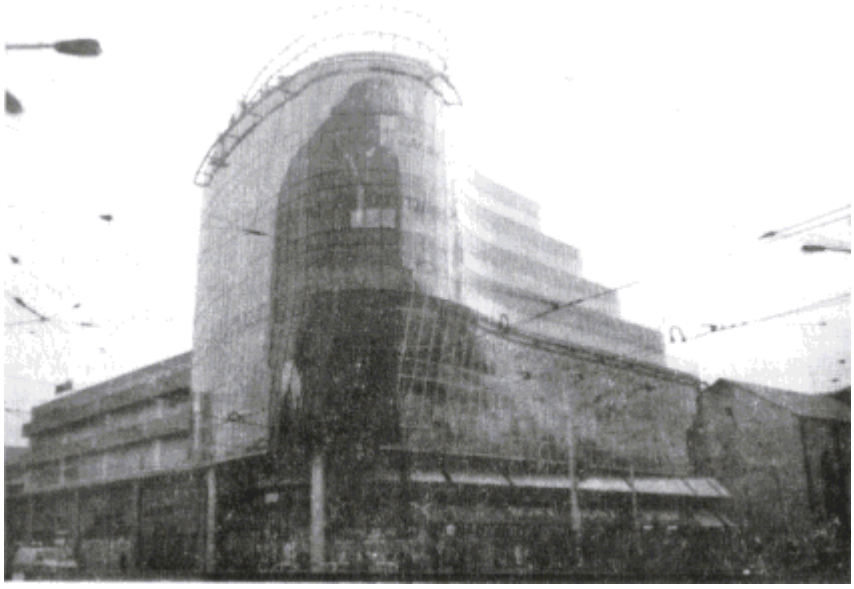

Nový dům „Zlatý anděl“ v Praze na Smíchově

Když počátkem devadesátých let vešlo ve známost, že na uprázdněném pozemku nad stanicí metra má vyrůst v rámci nových plánů na rozvoj Smíchova administrativně obchodní centrum, vyvolávalo to nejspíše představu odlidštěného kolosu bez ducha. Demolice továrních areálů v bezprostředním okolí, při nichž vzaly za své i některé technické památky a cenné objekty industriální architektury' neblahé tušení jen posilovaly. Loni však na křižovatce vyrostla stavba, která na svém místě sedí jako ulitá a svému okolí dává velkoměstský ráz. Její nároží připomíná andělské křídlo. Na jejích fasádách čteme poetické citáty. Autor stavby Jean Nouvel šel však ještě dál - na její skleněné průčelí umístil nový motiv anděla. Tento anděl je jiný, současný. Je převzat ze slavného filmu Wima Wenderse "Nebe nad Berlínem". Soucitně pohlíží do křižovatky. Do budovy se vrátil i původní letící anděl z hospodského štítu (na snímku v záhlaví článku). Jak je tomu u všech nových a zároveň nikoli průměrných architektonických realizací, má už i tato své přívržence i odpůrce. Jisté však je, že znamená návrat andělů do našich představ a návrat poezie a naděje pro toto těžce zkoušené magické smíchovské místo. Anděl exit?

Je svobodným a zajištěným občanem země, neboť je uvázán k řetězu, který je dost dlouhý, aby mu zpřístupnil všechny okrsky země, ale přece pouze tak dlouhý, že ho nic nemůže vytrhnout z hranic země. Zároveň je však také svobodným a zajištěným občanem nebes, neboť je uvázán na podobně vypočtený nebeský řetěz. Chce-li nyní na zem' škrtí ho nebeský obojek, chce-li do nebe, pozemský. A přesto může cokoli a cítí to: ba dokonce odmítá svést to všechno na chybu při prvním připoutání.

Citát z fasády budovy "Zlatý anděl" - Franz KAFKA: Aforismy.

SV. JAN Z DAMAŠKU
Ne takoví, jací jsou, se zjevují - nýbrž tak' jak je zříci mohou vidět.

WILLIAM BLAKE
Ne že by andělé byli svatější než lidé nebo ďáblové, to že svátost neočekávají od nikoho jiného než od Boha, to z nich činí anděly.

RAINER MARIA RILKE
Jestliže mě opustí moji démoni, pak se obávám, že odletí i mojí andělé.

SKOTSKÉ PŘÍSLOVÍ
Andělé umějí létat, protože se neberou tak vážně.

JAN ARM (pseudonym)
básník.
TOMÁŠ AKVINSKÝ (1225-12 74)
teolog, dominikánský mnich.
TOMÁŠ BONÉK
je farářem Obce křesťanů ve Windhoeku v Namíbii.
EVELYN FRANCIS CAPEL (19 11-2000)
farářka Obce křesťanů v Londýně.
KARIN FLEISCHEROVÁ
je farářkou Obce křesťanů v Berlíně.
MILAN HORÁK
je farářem Obce křesťanů v Praze. Jako člen redakční rady se podílí na přípravě sborníku Okruh a střed.
BLANKA KYNČLOVÁ
je knihovnicí. Jako členka redakční rady se podílí na přípravě sborníku Okruh a střed.
ÓRIGENÉS (185-254)
církevní Otec.
BRIGITTE PESCHEL
hudební pedagožka, členka Obce křesťanů v Praze.
FRANK PESCHEL
je farářem Obce křesťanů v Praze. Jako člen redakční rady se podílí na přípravě sborníku Okruh a střed.
HANS-WERNER SCHROEDER
Je knězem Obce křesťanů ve Stuttgartu. Donedávna vykonával funkci vyššího duchovního správce a měl na starosti kněžské vzdělávání, nyní v důchodu.

OBEC KŘESŤANŮ, vydavatel sborníku Okruh a střed, byla založena roku 1922. Podnětem k jejímu vzniku byla otázka, zda a jak je možno v dnešní době strojů, informací a praktikovaného materialismu dojít skutečné obnovy náboženského života. S žádostí o pomoc se skupina zakladatelů Obce křesťanů obrátila na Rudolfa Steinera, vůdčí osobnost antroposofického hnutí. Ten pomohl vytvořit první pilíř Obce křesťanů - srozumitelnou a moderní podobu křesťanského kultu, otevírající cestu konkrétnímu náboženskému prožitku. Druhým pilířem se stala úplná svoboda učení spojená se snahou o nezkalené po-znání Ducha, třetím pak důraz na vědomé konání a osobní odpovědnost každého člověka. Obec křesťanů dnes působí v mnoha zemích světa, na české půdě od roku 1925.

www.obec-krestanu.cz